

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DEPARTAMENT ŚRODOWISKA

KSI. 410.6.1.2024

Tekst jednolity*

Pani
Dorota Zawadzka-Stępniaś
Prezes Zarządu
Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

* Uwzględniono zmiany wprowadzone uchwałą nr KPK-KPO.441.254.2024 Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 20 stycznia 2025 r. oraz sprostowano w trybie art. 35c ust. 1 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli oczywiste omyłki pisarskie w wystąpieniu pokontrolnym.

P/24/095 – Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotów przez wybrane jednostki publiczne.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ¹ . ul. Konstruktorka 3a 02-673 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dorota Zawadzka – Stępnia, Prezes Zarządu NFOŚiGW, od 18 marca 2024 r. do nadal. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: – Przemysła Ligenza, Prezes Zarządu NFOŚiGW od 31 marca 2022 r. do 18 stycznia 2024 r.; – Paweł Mirowski, p.o. Prezesa Zarządu NFOŚiGW od 24 lutego 2022 r. do 3 marca 2022 r., – Maciej Chorowski, Prezes Zarządu NFOŚiGW od 20 sierpnia 2020 r. do 23 lutego 2022 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przebieg procesu naboru, rozpatrywania wniosków oraz zawierania umów dotacji/umów pożyczek na przedsięwzięcia planowane do realizacji przez kościoły i inne związki wyznaniowe oraz niektóre związane z nimi podmioty, w tym ich osoby prawne. 2. Monitoring i kontrola realizacji przedsięwzięć, na które udzielono dofinansowania w formie dotacji lub pożyczki kościołom i innym związkom wyznaniowym oraz niektórym związanym z nimi podmiotom, w tym ich osobom prawnym. 3. Wypłata dofinansowania w formie dotacji lub pożyczki, rozliczanie środków i osiągniętych efektów rzeczowych i ekologicznych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z uwzględnieniem działań wcześniejszych i późniejszych, mających związek z kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Środowiska
Kontroler	1. Kamila Trzcińska, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr KSI/86/2024 z 17 września 2024 r. 2. Justyna Cymerys-Cesarz, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr KSI/85/2024 z 17 września 2024 r. 3. Dariusz Łyszkiewicz, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli KSI/99/2024 z 9 października 2024 r.

(akta kontroli str. 1-6)

¹ Dalej NFOŚiGW, Narodowy Fundusz.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej prawidłowo ustalone zostały procedury określające proces naboru, rozpatrywania wniosków oraz zawierania umów dotacji lub umów pożyczek. W procedurach tych określone zostały terminy realizacji poszczególnych etapów rozpatrywania wniosków. Jednakże pomimo wskazania tych terminów oraz dopuszczenia możliwości ich wydłużenia w sytuacji wpływu dużej liczby wniosków, w pięciu przypadkach objętych szczegółowym badaniem, wystąpiły opóźnienia na etapie oceny wniosków według kryteriów jakościowych wynoszące nawet ponad rok.

Objęte szczegółowym badaniem 25 wniosków oceniane było na podstawie przyjętych w programach priorytetowych kryteriów dostępu oraz jakościowych. Do wszystkich wniosków dołączone były, zgodnie z programem, sporządzone przez pracowników merytorycznych karty oceny wniosku, a dofinansowanie nie było udzielane na przedsięwzięcia zakończone przed terminem zatwierdzenia wniosku przez Zarząd NFOŚiGW. W przypadku jednego z programów priorytetowych, w ramach którego o dofinansowanie mogły ubiegać się również kościoły i związki wyznaniowe oraz podmioty z nimi związane, w tym ich osoby prawne ustalone kryteria oceny jakościowej sytuowały tę grupę podmiotów na uprzywilejowanej pozycji. Dopuszczono bowiem wyłączenie tej kategorii beneficjentów z oceny ich sytuacji finansowej.

W NFOŚiGW prawidłowo prowadzono monitoring i kontrolę realizacji przedsięwzięć, na które udzielono dofinansowania w formie dotacji lub pożyczki kościołom i innym związkom wyznaniowym oraz niektórym związanym z nimi podmiotom, w tym ich osobom prawnym. Przyjęte regulacje wewnętrzne w tym zakresie określały szczegółowe zasady przeprowadzania monitoringu i kontroli dofinansowanych przedsięwzięć a poddane analizie NIK kontrole zostały rzetelnie zaplanowane i przeprowadzone.

Wypłata dofinansowania w przypadku szczegółowo badanych umów na dofinansowanie w formie dotacji lub pożyczki następowała na podstawie zweryfikowanych dowodów księgowych, a ostateczne rozliczenia poprzedzone były weryfikacją osiągnięcia celu przedsięwzięcia i wskaźników określonych w zawartych umowach. Nieterminowe udostępnienie dofinansowania, w stosunku do terminów określonych w harmonogramach płatności ustalonych w umowach zawartych z beneficjentami w ramach 63 wypłat środków przyznanych w ramach dotacji i 32 w ramach udzielonych pożyczek, spowodowane było m.in. nieterminowym złożeniem wniosków o płatność przez beneficjentów lub koniecznością ich uzupełnienia.

Stwierdzono także nieprawidłowości wskazujące na nieskuteczność ustalonych mechanizmów kontroli zarządczej, polegające na zawarciu dziewięciu aneksów do umów o dofinansowanie po upływie terminów wyznaczonych na zakończenie realizacji przedsięwzięcia. Ponadto na dofinansowanie jednego przedsięwzięcia zawarto w dwóch umowach dotacji i pożyczki różne terminy zakończenia tego przedsięwzięcia.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przebieg procesu naboru, rozpatrywania wniosków oraz zawierania umów dotacji, umów pożyczek na przedsięwzięcia planowane do realizacji przez kościoły i inne związki wyznaniowe oraz niektóre związane z nimi podmioty w tym ich osoby prawne.

Opis stanu faktycznego

1.1. Zgodnie z art. 400b ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska⁵ celem działania Narodowego Funduszu jest finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej m.in. w zakresie przedsięwzięć związanych z ochroną ziemi, ochroną powietrza, edukacją ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju. NFOŚiGW wykonuje zadania dotyczące przedsięwzięć niskoemisyjnych⁶.

W okresie objętym kontrolą Rada Nadzorcza Narodowego Funduszu zatwierdzała rokrocznie listy priorytetowych programów. Wśród zatwierdzonych, na lata 2021-2023, programów priorytetowych 13 z nich uwzględniła objęcie dofinansowaniem przedsięwzięć realizowanych przez kościoły i inne związki wyznaniowe oraz niektóre związane z nimi podmioty, w tym ich osoby prawne. Były to:

- Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej Część 1) Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo;
- Edukacja ekologiczna;
- Program Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej⁷;
- Operatorzy w programie „Czyste Powietrze” – pilotaż w województwie małopolskim;
- Operatorzy w programie „Czyste Powietrze” – pilotaż w województwie warmińsko-mazurskim;
- Mój elektryk;
- Budownictwo energooszczędne. Część 1) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie;
- Budownictwo energooszczędne. Część 2) PUSZCZYK – Niskoemisyjne budynki użyteczności publicznej;
- Budownictwo energooszczędne Część 3) Współfinansowanie pożyczkowe projektów realizowanych w ramach Programu Priorytetowego „Budownictwo energooszczędne Część 1) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie”;
- Poprawa jakości powietrza, część 2) Zmniejszenie Zużycia Energii w Budownictwie;
- Poprawa jakości powietrza Część 3) LEMUR – Energooszczędne Budynki Użyteczności Publicznej;
- Poprawa jakości powietrza część 5) Budynki użyteczności publicznej o podwyższonym standardzie energooszczędności;

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 54, dalej: „ustawa poś”.

⁶ Określone w rozdziałach 4a i 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz centralnej ewidencji emisyjności budynków (Dz.U. z 2023 r. poz. 2496).

⁷ W programie tym beneficjentem programu były Województwo Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a beneficjentem końcowym mogły być osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

- Racjonalna Gospodarka Odpadami Część 1) Selekttywne zbieranie i zapobieganie powstawaniu odpadów.

Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz niektóre związane z nimi podmioty, w tym ich osoby prawne, mogły ubiegać się również o dofinansowanie w ramach programu „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu”, finansowanego w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz w ramach programu współfinansowania projektów realizowanych w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021.

Analiza ww. programów wykazała, że przyjęta w Narodowym Funduszu oferta programowa nie ograniczała dostępu do dofinansowania przedsięwzięć w ramach tych programów, tylko dla beneficjentów związanych z konkretnym kościołem. Programy skierowane były do wszystkich kościołów i związków wyznaniowych oraz związanych z nimi jednostkami - osobami prawnymi. W ww. programach kościoły i inne związki wyznaniowe oraz związane z nimi jednostki wskazane były jako beneficjenci od początku ich obowiązywania. W trakcie trwania programów nie modyfikowano kategorii beneficjentów wskazanych w programach.

(akta kontroli str. 1672-1684)

1.2. W latach 2021-2023 sposób naboru oraz rozpatrywania wniosków, jak i zawierania umów określony został w przyjętych przez Radę Nadzorczą NFOŚiGW „Zasadach udzielania dofinansowania ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”⁸ i w regulaminach naboru, uchwalanych przez Zarząd NFOŚiGW, dla poszczególnych programów priorytetowych oraz w „Podręczniku Procedur Dofinansowania Przedsięwzięcia ze Środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”⁹.

W toku kontroli ustalono, że w programie priorytetowym „Budownictwo energooszczędne” oraz zawartych w nim szczegółowych kryteriach wyboru przedsięwzięć wnioski o dofinansowanie mogły być składane przez:

- podmioty prowadzące działalność leczniczą w zakresie stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych, w szczególności w formie: szpitali, zakładów opiekuńczo-leczniczych, zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, hospicjów;
- podmioty prowadzące muzea wpisane do Państwowego Rejestru Muzeów;
- podmioty prowadzące domy studenckie;
- podmioty będące właścicielem budynku zabytkowego wpisanego do rejestru zabytków lub znajdujące się w ewidencji wojewódzkiej lub gminnej pod warunkiem, że budynki te znajdują się pod ochroną konserwatora;
- osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów ustawy o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jak również stowarzyszenia i fundacje powołane do życia przez te podmioty.

W pkt 8 programu „Szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć” dla części 1) „Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie” jednym z kryteriów jakościowych była ocena finansowa polegająca na „analizie prognozowanej sytuacji finansowej

⁸ Uchwała Rady Nadzorczej NFOŚiGW: nr 201 /20 z dnia 20 listopada 2020 r., nr 3 /21 z dnia 29 stycznia 2021 r.; nr 167 /21 z dnia 30 lipca 2021 r.; nr 511/22 z dnia 25 marca 2022 r.; nr 223/22 z 26 sierpnia 2022 r.; nr 307/22 z 25 listopada 2022 r.; nr 281/23 z 24 października 2023 r.; nr 48/24 z 22 marca 2024 r., dalej: „Zasady udzielania dofinansowania”

⁹ Przyjęty uchwałą Zarządu NFOŚiGW nr B/16/29/2013 z dnia 3 kwietnia 2013 r., z późn. zm., oraz uchwałą Zarządu NFOŚiGW nr B/41/13/22 z dnia 18 października 2022 r.

Wnioskodawcy – w tym analiza wykonalności i trwałości finansowej”. W pkt 9 programu „Postanowienia dodatkowe” wskazano natomiast, że wnioski o dofinansowanie zarówno w formie dotacji, jak i pożyczki złożone przez osoby prawne i „jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, nie podlegają ocenie finansowej”. Powyższe zapisy znalazły się również w zasadach określonych dla części 3) „Współfinansowanie pożyczkowe projektów realizowanych w ramach programu priorytetowego „Budownictwo energooszczędne. Część 1) zmniejszenie zużycia energii w budownictwie”.

Analiza beneficjentów umów zawartych w ramach niniejszego programu wykazała, że w latach 2021-2023, w ramach części 1 ww. programu zawartych zostało najwięcej umów z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi oraz związanymi z nimi podmiotami, tj. 189 z 233 umów zawartych ogółem w tym okresie (81%).

Ponadto analiza ww. programu wykazała, że ustalone kryteria jakościowe określone zostały na zasadzie spełnia/nie spełnia. Nie przypisano im natomiast, tak jak w innych programach, w tym również w części 2) tego samego programu „Budownictwo energooszczędne „Puszczyk – Niskoemisyjne budynki użyteczności publicznej”, punktów, których uzyskanie warunkowało przyznanie dofinansowania w formie dotacji lub pożyczki.

W przyjętych w NFOŚiGW zasadach udzielania dofinansowania, poza określonymi w § 6 tych zasad przypadkami dopuszczającymi możliwość umorzenia pożyczki udzielonej m.in. jednostce samorządu terytorialnego do wysokości 80%, w przypadku pożyczek udzielonych na przedsięwzięcia dotyczące remediacji powierzchni ziemi lub usuwania i zagospodarowania odpadów realizowane w trybie wykonania zastępczego, w przepisach końcowych (§ 8 pkt 7) wpisana została możliwość umorzenia przez Zarząd NFOŚiGW pożyczki w wysokości do 70% kościołowi, kościelnej osobie prawnej albo związkowi wyznaniowemu nawet w sytuacjach jeżeli program priorytetowy, na podstawie którego udzielono pożyczkę nie przewidywał możliwości jej umorzenia. (szczegółowy opis w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”)

(akta kontroli str. 1672-1684)

1.3. W okresie objętym kontrolą do NFOŚiGW w ramach ww. 13 programów priorytetowych wpłynęły łącznie 2 364 wnioski, w tym 178 (7,5%) zostało złożonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe oraz niektóre związane z nimi podmioty, w tym ich osoby prawne. W poszczególnych latach liczba złożonych wniosków w tych programach przez ww. beneficjentów kształtowała się następująco:

- w 2021 r. - 96 wniosków spośród 383 złożonych w tym roku wniosków ogółem (25,1%);
- w 2022 r. – 59 spośród 853 wniosków (6,9%);
- w 2023 r. – 80 spośród 1 128 wniosków (7,1%).

Ponadto w okresie objętym kontrolą procedowane były jeszcze w NFOŚiGW wnioski złożone w ramach ogłoszonych przed 2021 r. naborów. I tak:

- w programie „Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej Część 1) Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo” - jeden wniosek złożony w 2017 r. rozpatrzony pozytywnie, dla którego wypłaty określone w zawartej umowie realizowane były jeszcze w 2021 r.;
- Edukacja ekologiczna – 18 wniosków złożonych w latach 2017-2019, z czego w przypadku 10 na podstawie zawartych umów dokonywano wypłat dofinansowania w 2021 r. i 2023 r.;

- Budownictwo energooszczędne. Część 1) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie – 1 042 wnioski złożone w 2019 r., z czego w 186 przypadkach zostały na ich podstawie, w latach 2020-2023, zawarte umowy, a w latach 2021-2023 wypłacano dofinansowanie;
- Poprawa jakości powietrza, część 2) Zmniejszenie Zużycia Energii w Budownictwie – 678 wniosków, z czego w 175 przypadkach umowy zawarto przed 2021 r., a w 2021 r. - 25.
- Poprawa jakości powietrza część 5) Budynki użyteczności publicznej o podwyższonym standardzie energooszczędności – 12 wniosków, z czego w ośmiu przypadkach zawarto umowy przed 2021 r., a w latach 2021-2023 wypłacano dofinansowanie ;
- Racjonalna Gospodarka Odpadami Część 1) Selekttywne zbieranie i zapobieganie powstawaniu odpadów – 10 wniosków, a umowy zawarto w 2021 r.

Wnioski składane były m.in. przez archidiecezje, diecezje, parafie, zgromadzenia, domy zakonne, prowincje zakonów, Caritas diecezji i archidiecezji, opactwa, seminaria, zbory innych wyznań.

W latach 2021-2023 w ramach poszczególnych programów, w wyniku pozytywnej oceny wniosków złożonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe oraz niektóre związane z nimi podmioty, w tym ich osoby prawne, łącznie podpisano 382 umowy, w tym 312 na dofinansowanie w formie dotacji¹⁰ oraz 70 na dofinansowanie w formie pożyczki¹¹.

Spośród wniosków złożonych w latach 2021-2023 oraz złożonych przed 2021 r. i podlegających ocenie w okresie objętym kontrolą, łącznie 423 wnioski zostały odrzucone z powodów: niespełniania kryteriów, nieuzupełnienia przez beneficjenta wymaganych dokumentów, wycofania przez beneficjenta złożonego wniosku lub rezygnacji z dofinansowania.

(akta kontroli str.1136-1187, 1585-1810)

1.4. W obowiązujących w okresie objętym kontrolą, regulaminach naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków NFOŚiGW opracowanych dla każdego z realizowanych w tym okresie programów priorytetowych¹² określone zostały terminy na wykonanie poszczególnych etapów procedowania od dnia wpływu wniosku do NFOŚiGW do podpisania umowy.

W wyniku szczegółowego badania procedur rozpatrywania wniosków złożonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe oraz niektóre związane z nimi podmioty, w tym ich osoby prawne, na próbie 25 wniosków rozpatrzonych pozytywnie¹³ oraz sześciu wniosków odrzuconych¹⁴ ustalano, że wnioski oceniane były w oparciu o przyjęte w programach kryteria dostępu oraz jakościowe. Do wszystkich wniosków dołączone były, zgodnie z programem, karty oceny wniosku. Dofinansowanie nie było udzielane na przedsięwzięcia zakończone przed terminem zatwierdzenia wniosku przez Zarząd NFOŚiGW; wnioski dotyczące udzielenia dofinansowania w formie pożyczki posiadały określone zabezpieczenie m.in. w postaci weksla in blanco z klauzulą bez protestu, deklarację wekslową lub oświadczenia o dobrowolnym poddaniu się egzekucji. Pracownicy uczestniczący w ocenie złożonych wniosków składali oświadczenia o bezstronności i poufności.

¹⁰ W tym 98 umów zawartych przez 2021 r. ale w okresie objętym kontrolą wypłacano środki na podstawie tej umowy.

¹¹ W tym 21 umów zawartych przed 2021 r., ale w okresie objętym kontrolą wypłacano na ich podstawie środki.

¹² Regulaminy naborów wraz z poszczególnymi programami przyjmowane były uchwałami Zarządu NFOŚiGW.

¹³ 17 wniosków o dofinansowanie w ramach dotacji oraz 8 wniosków o dofinansowanie w ramach pożyczki.

¹⁴ Trzy na dofinansowanie w ramach dotacji i trzy w ramach pożyczki.

W wyniku kontroli ustalono, że w przypadku pięciu wniosków złożonych w ramach programu „Budownictwo energooszczędne” oraz w ramach programu „Racjonalna gospodarka odpadami Część 1) Seletywne zbieranie i zapobieganie powstawaniu odpadów” wystąpiły opóźnienia w ich rozpatrywaniu w stosunku do terminów określonych w regulaminach naborów wniosków. Opóźnienia te wyniosły od trzech dni roboczych do dwóch lat i pięciu miesięcy w odniesieniu do terminów wyznaczonych w procedurach na dokonanie oceny według kryteriów dostępu i jakościowych wskazanych w § 3 regulaminu naboru wniosków (szczegółowy opis w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”)

(akta kontroli str.1675-1815, 1830-1949)

1.5. W okresie objętym kontrolą, w NFOŚiGW zawarto łącznie 6 219 umów¹⁵ w tym 382 umowy¹⁶ (6,1%) na dofinansowanie w formie dotacji oraz pożyczki z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi oraz niektórymi związanymi z nimi podmiotami oraz ich osobami prawnymi – łącznie na 1 012 101,4 tys. zł., w tym 312 umów dotacji zawartych łącznie na 944 579,8 tys. zł oraz 70 umów o dofinansowanie w formie pożyczki łącznie na 67 521,6 tys. zł.

Na podstawie zawartych umów dofinansowano w szczególności termomodernizację budynków użyteczności publicznej, poprawę efektywności energetycznej budynków, w tym również z wykorzystaniem źródeł OZE, modernizację i przebudowę budynków użyteczności publicznej (np. hospicjum, internatu) prace pielęgnacyjne i zabezpieczające na zabytkowym drzewostanie w opactwie Benedyktynów, na działania edukacyjne, w tym organizację studiów podyplomowych.

(akta kontroli str.1950-1970)

1.6. Szczegółowe badanie 25 umów zawartych z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi oraz podmiotami z nimi związanymi, w tym z ich osobami prawnymi wykazało, że w załącznikach do tych umów określone były harmonogramy rzeczowo-finansowe¹⁷, w których zawarty był szczegółowy zakres planowanych do realizacji zadań prowadzących do realizacji przedsięwzięcia. W każdej z badanych umów określono również planowane do osiągnięcia efekty rzeczowe i ekologiczne.

(akta kontroli str., 1209-1490, 1492-1516, 1816-1818, 1950-1970)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W przyjętym uchwałą Zarządu NFOŚiGW nr A/11/1/2019 z 8 lutego 2019 r. programie priorytetowym „Budownictwo energooszczędne. Część 1) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie” oraz „Część 3) Współfinansowanie pożyczkowe projektów realizowanych w ramach Programu Priorytetowego „Budownictwo energooszczędne Część 1) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie” ustalone zasady oceny złożonych wniosków ułatwiały dostęp do środków przyznawanych w ramach tego programu i usytuowania w pozycji uprzywilejowanej, wobec innych beneficjentów, kościołów i innych związków wyznaniowych oraz związanych z nimi podmiotów w tym ich osób prawnych. Ponadto określone w NFOŚiGW ogólne zasady udzielania dofinansowania dopuszczały możliwość umorzenia części kwoty pożyczki udzielonej ww. beneficjentom, pomimo nieokreślenia w poszczególnych programach warunków dopuszczających dokonanie umorzenia. Określenie w taki sposób warunków

¹⁵ Wg. danych przekazanych 25 października 2024 r. Wskazana liczba umów to umowy zawarte przed 2021 r. (1 780 umów) oraz w latach 2021-2023 (4 439 umów) w ramach wszystkich programów, w których dokonywano w okresie objętym kontrolą wypłat.

¹⁶ W liczbie tych umów znajdują się również umowy zawarte przed 2021 r. (98 umów), na podstawie których w okresie objętym kontrolą realizowano na podstawie zawartych umów przedsięwzięcia oraz wypłacano środki.

¹⁷ Dalej: „HRF”.

stawiających na pozycji uprzywilejowanej jeden rodzaj beneficjentów było w ocenie NIK działaniem nierzetelnym, bowiem pomimo umożliwienia również innym podmiotom starania się o dofinansowanie planowanych przedsięwzięć, to przy tak skonstruowanej ocenie były one już na etapie składania wniosków na mniej korzystnej pozycji, niż ww. podmioty i miały niewielkie szanse na uzyskanie dofinansowania.

Analiza treści programu priorytetowego „Budownictwo energooszczędne” oraz zawartych w nim szczegółowych kryteriów wyboru przedsięwzięć wykazała, że wnioski w ramach tego programu mogły być składane m.in. przez: podmioty prowadzące działalność leczniczą w zakresie stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych w szczególności w formie: szpitali, zakładów opiekuńczo-leczniczych, zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, hospicjów; podmioty prowadzące muzea, wpisane do Państwowego Rejestru Muzeów, oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów ustawy o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jak również stowarzyszenia i fundacje powołane do życia przez te podmioty.

W pkt 8 programu „Szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć” dla części 1) „Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie” jednym z kryteriów jakościowych dopuszczających była ocena finansowa polegająca na „analizie prognozowanej sytuacji finansowej Wnioskodawcy – w tym analiza wykonalności i trwałości finansowej”, której zgodnie z pkt 9 programu „Postanowienia dodatkowe” nie podlegały „jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, ocenie finansowej”. Powyższe zapisy znalazły się również w zasadach określonych dla części 3) „Współfinansowanie pożyczkowe projektów realizowanych w ramach programu priorytetowego „Budownictwo energooszczędne. Część 1) zmniejszenie zużycia energii w budownictwie”.

Analiza danych dotyczących liczby umów zawartych w ramach niniejszego programu wykazała, że w latach 2021-2023 w ramach części 1 ww. programu zawartych zostało najwięcej umów z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi oraz związanymi z nimi podmiotami i związkami wyznaniowymi, tj. 189 z 233 zawartych ogółem w tym okresie (81%).

Ponadto analiza ww. programu wykazała, że kryteria jakościowe dopuszczające, określone zostały na zasadzie spełnia/nie spełnia i nie przypisano, tak jak w innych programach, punktów za spełnienie określonych w programie warunków, których uzyskanie skutkowało przyznaniem dofinansowania w formie dotacji lub pożyczki. Uchwałę Zarządu Narodowego Funduszu nr A/11/1/2019 z 8 lutego 2019 r. w sprawie zatwierdzenia programu priorytetowego w którym określono m.in. ww. zasady oceny w imieniu zarządu podpisał ówczesny zastępca Prezesa Zarządu NFOŚiGW, a kolejne zmiany w nim dokonywane były przez p.o. Prezesa Zarządu NFOŚiGW.

Również w przyjętych w NFOŚiGW zasadach udzielania dofinansowania poza określonymi w § 6 przypadkami (dopuszczającymi w możliwość umorzenia pożyczki udzielonej m.in. jednostce samorządu terytorialnego do wysokości 80% w przypadku pożyczek udzielonych na przedsięwzięcia dotyczące remediacji powierzchni ziemi lub usuwania i zagospodarowania odpadów realizowane w trybie wykonania zastępczego), w przepisach końcowych (§ 8 pkt 7) wpisana została możliwość umorzenia przez Zarząd NFOŚiGW pożyczki w wysokości do 70% kościołowi, kościelnej osobie prawnej albo związkowi wyznaniowemu, nawet

w sytuacjach jeżeli program priorytetowy, na podstawie którego udzielono pożyczkę nie przewidywał możliwości jej umorzenia.

(akta kontroli str.1672-1815, 1830-1949)

Przewodniczący Rady Nadzorczej NFOŚiGW wyjaśnił, że: „Zasady udzielania dofinansowania ze środków NFOŚiGW”, ustalone uchwałą Rady Nadzorczej nr 176/13 z dnia 17 grudnia 2013 r. podlegały licznym zmianom, a umożliwienie częściowego umorzenia pożyczek udzielonych kościołom, kościelnym osobom prawnym i związkom wyznaniowym w przypadkach, gdy wcześniej program priorytetowy, na podstawie którego zostały one udzielone, nie przewidywał ich częściowego umorzenia, nastąpiło w drodze uchwały Rady Nadzorczej nr 59/16 z dnia 22 lipca 2016 r. Z uzasadnienia do uchwały Rady Nadzorczej NFOŚiGW, wynika, że „(...) pożyczki udzielane tej grupie beneficjentów przeznaczone na realizację przedsięwzięć w budynkach użyteczności publicznej przeznaczonych do pełnienia np. funkcji kultu religijnego, oświaty, opieki społecznej i socjalnej. Podmioty te nie działają dla osiągnięcia zysku i utrzymują się w dużej mierze z datków wiernych, pełniąc przy tym ważne funkcje społeczne. Trzeba przy tym podkreślić, że jedną z zasad wskazanych w Prawie ochrony środowiska jest zasada zrównoważonego rozwoju (art. 3 pkt 50), co oznacza, że ochrona środowiska powinna być wkomponowana w inne cele społeczno-gospodarcze. Mając na uwadze, że kościoły i inne związki wyznaniowe pełnią bardzo ważną funkcję społeczną (co znajduje odzwierciedlenie m.in. w zapisach Konstytucji), umożliwienie znacznego umorzenia pożyczki tym podmiotom jest w pełni uzasadnione. W innym przypadku mogłoby dojść do nadmiernego obciążenia tych podmiotów ciężarami wynikającymi z ochrony środowiska, co mogłoby doprowadzić do zaburzenia w wykonywaniu podstawowych celów do nich przypisanych. [...] Dodatkowe zasady umorzenia pożyczek udzielonych w/w podmiotom zostały ustanowione w następstwie uchwały Rady Nadzorczej NFOŚiGW nr 84/18 z dnia 27 lipca 2018 r. Z uzasadnienia do uchwały Rady Nadzorczej NFOŚiGW, wynika, że: „Zgodnie z postanowieniami § 8 ust. 7 Zasad, jeżeli program priorytetowy, na podstawie którego udzielono pożyczkę kościołowi, kościelnej osobie prawnej albo związkowi wyznaniowemu, nie przewidywał możliwości jej umorzenia, Zarząd Narodowego Funduszu, na wniosek beneficjenta, może umorzyć pożyczkę w wysokości do 70%, na warunkach określonych w Zasadach, z pewnymi zastrzeżeniami. Proponowane zmiany Zasad sprowadzają częściowe umorzenia pożyczek udzielonych kościołom, kościelnym osobom prawnym i związkom wyznaniowym do warunków umorzenia pożyczek określonych w art. 411 ust. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska tj. terminowego uzyskania planowanych efektów (ekologicznych i rzeczowych), z wyłączeniem dodatkowych warunków przewidzianych Zasadami dla beneficjentów prowadzących działalność gospodarczą. Biorąc pod uwagę, że w okresie w którym były udzielane pożyczki z tego katalogu beneficjentów, inne podmioty prowadzące analogiczną działalność uzyskiwały dofinansowanie przedsięwzięć w formie dotacji, uproszczenie warunków umorzenia w tym przypadku jest w pełni uzasadnione.”

Ponadto Przewodniczący wyjaśnił, że „Aktualnie w NFOŚiGW trwa przygotowanie projektu listy priorytetowych programów NFOŚiGW na 2025 r. powiązane z przeglądem programów. W następstwie tych działań mogą być sformułowane wnioski dotyczące nie tylko kontynuacji wdrażania poszczególnych programów priorytetowych, ale także dokumentów powiązanych z nimi.”

Prezes Zarządu NFOŚiGW wyjaśniła, że: „Wnioski o udzielenie dofinansowania składane w ramach programu priorytetowego „Budownictwo energooszczędne” przez osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów

o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, zostały wyłączone z oceny finansowej na podstawie dyspozycji ust. 9 pkt 2) ww. programu priorytetowego, [...] Powyższe pozostawało w zgodzie z uprzednio obowiązującą instrukcją „Zabezpieczanie wiarytelności NFOŚiGW wynikających z umów o dofinansowanie przedsięwzięć” (przyjętej uchwałą Zarządu NFOŚiGW nr B/11/13/2010 z dnia 10 marca 2010 r., z późn. zm.; uchyloną Uchwałą nr B/41/13/2022 Zarządu NFOŚiGW z dn. 18 października 2022 r.), która w sekcji III ust. 6 stanowiła:

- pkt 2) lit. f) – „Ocenie finansowej nie podlegają wnioski o udzielenie dofinansowania w formie dotacji składane przez osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania”;
- pkt 4) – „Ocenie finansowej nie podlegają wnioski o udzielenie dofinansowania jeżeli postanowienia Programu priorytetowego tak przewidują (np. kryteria wyboru przedsięwzięć zawarte w Programie nie uwzględniają oceny finansowej)”.

Postanowienia uchylonej instrukcji zostały przeniesione do obecnie obowiązującego „Podręcznika Procedur NFOŚiGW”, który w sekcji IV rozdział 1 część 2) ust. 7 stanowi:

- pkt 2) lit. f) – „Ocenie finansowej nie podlegają wnioski o udzielenie dofinansowania w formie dotacji składane przez osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania”;
- pkt 4) – „Ocenie finansowej nie podlegają wnioski o udzielenie dofinansowania jeżeli postanowienia Programu priorytetowego tak przewidują (np. kryteria wyboru przedsięwzięć zawarte w Programie nie uwzględniają oceny finansowej)”.

Równocześnie informuję, że wnioski o dotacje składane przez jednostki sektora finansów publicznych, w tym samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej lub muzea, nie podlegały (zgodnie z dyspozycją sekcji III ust. 6 pkt 2) lit. a) uchylonej instrukcji „Zabezpieczanie wiarytelności”) i nie podlegają (zgodnie z dyspozycją sekcji IV rozdział 1 część 2) ust. 7 pkt 2) lit a) obowiązującego „Podręcznika Procedur NFOŚiGW”) ocenie finansowej.

Trudno jednoznacznie wskazać przyczyny odstąpienia od oceny finansowej wniosków składanych przez osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, co znalazło swoje odzwierciedlenie w w/w Instrukcji, zatwierdzonej w 2010 r. Wydaje się, że uzasadnieniem dla takiego odstąpienia mogła być specyfika działalności tych podmiotów – w szczególności brak konieczności sporządzania sprawozdań finansowych.”

Ówczesny p.o. Prezes Zarządu NFOŚiGW¹⁸ zeznał, że: „W tej chwili nie pamiętam jaki był powód takiego sformułowania warunku. Ten sam warunek znalazł się w pierwszym naborze przeprowadzonym w 2016 r. dotyczącym budownictwa

¹⁸ Pełniący tę funkcję od 27 lutego 2019 r. do 29 sierpnia 2019 r.

energetycznego. Więc powodów należało by szukać w tamtym okresie. Przy tak wysokiej intensywności kwoty dotacji (do 95%) nie było potrzeby badania sytuacji finansowej podmiotów stąd prawdopodobnie brak konieczności badania spełniania tego warunku.”

Zastępca Prezesa Zarządu NFOŚiGW¹⁹ zeznał, że: „Tutaj sobie niestety nie przypomnę. Z tego co pamiętam, to były takie zasady, były one przyjęte ale ja osobiście nie zajmowałem się tego typu sprawami. Osoby odpowiedzialne za dany zakres będą miały największą wiedzę w tym zakresie.”

Były Zastępca Dyrektora Departamentu Budownictwa²⁰ w NFOŚiGW, który wówczas składał do Zarządu NFOŚiGW wniosek dotyczący postanowień ww. programu priorytetowego zeznał, że: „Przy tworzeniu programu bierze udział cały szereg osób [...] jest on zatwierdzany przez szereg osób, Zarząd, Radę Nadzorczą. Program przekazywany był potem do Ministra Klimatu i Środowiska i w przypadku, gdy zgłaszał on uwagi do tego treści lub do zasad oceny były one przedstawiane na Zarządzie a następnie na Radzie Nadzorczej i wprowadzano zmiany. Nie pamiętam kto był inicjatorem tego dokładnie zapisu w ocenie. [...]. Na pewno były rozmowy, spotkania, notatki, ale teraz nie jestem w stanie w szczegółach powiedzieć dlaczego tak zostało ustalone.”

Z wyjaśnień uzyskanych od Dyrektora Departamentu Efektywności Energetycznej w NFOŚiGW wynika, że zgodnie z obowiązującym w NFOŚiGW regulacjami, tj. Metodą oceny finansowej, Instrukcją „Zabezpieczanie wiarygodności NFOŚiGW wynikających z umów o dofinansowanie przedsięwzięć” oraz Podręcznikiem procedur, w których wskazano, że poza osobami prawnymi i jednostkami organizacyjnymi działającymi na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jako podmioty niepodlegające ocenie sytuacji finansowej wskazane zostały również m.in. jednostki sektora finansów publicznych.

(akta kontroli str.1114-1135, 1529-1538, 1672-1815, 1819-1824)

Nie można zgodzić się i uznać za wystarczające wyjaśnienia wskazujące na niedokonywanie oceny finansowej pozostałych beneficjentów określonych w tym programie, stosownie do wyłączeń wskazanych z zasadach ogólnych obowiązujących w NFOŚiGW. Zgodnie bowiem z postanowieniami przyjętego przez Zarząd NFOŚiGW programu „Budownictwo energooszczędne” tylko osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów ustawy o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jak również stowarzyszenia i fundacje powołane do życia przez te podmioty, wskazane zostały jako te niepodlegające ocenie sytuacji finansowej. Podkreślenia wymaga również fakt, iż w obowiązującym w Narodowym Funduszu „Podręczniku Procedur dofinansowania ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej” wyraźnie wskazano, że składane wnioski podlegają ocenie według kryteriów określonych w programie.

NIK zauważył, że skoro w zasadach ogólnych obowiązujących w NFOŚiGW został określony szerszy krąg podmiotów niepodlegających ocenie to powinny być one również wskazane w przyjętym uchwałą Zarządu NFOŚiGW programie.

¹⁹ Pełniący tę funkcję od 18 grudnia 2015 r. do 18 stycznia 2024 r.

²⁰ Pełniący tę funkcję od 1 października 2020 r. do 30 czerwca 2022 r. pełniący wcześniej funkcję Kierownika Wydziału Budownictwa.

Do jednostek sektora finansów publicznych należy zaliczyć m.in. szpitale i muzea publiczne, czyli podmioty wymienione w programie „Budownictwo energooszczędne” – jako beneficjenci mogący starać się o środki w ramach ww. programu. Niemniej jednak nie zostały one wskazane w pkt 9 programu jako wyłączone z podlegania ocenie finansowej, jak to miało miejsce w przypadku kościołów i związków wyznaniowych oraz osób prawnych i jednostek organizacyjnych działających na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.

2. Niezgodnie z terminami określonymi w regulaminach naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków Narodowego Funduszu w ramach programów priorytetowych²¹ dokonywano oceny złożonego wniosku według kryteriów dostępu i kryteriów jakościowych oraz opracowywano i zawierano umowy.

Zgodnie z § 3 regulaminu naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć w ramach programu „Budownictwo energooszczędne” ocena złożonych wniosków według: kryteriów dostępu powinna nastąpić do 3 dni roboczych od daty wpływu wniosku, kryteriów jakościowych powinna nastąpić w terminie do 12 miesięcy od dnia zakończenia oceny wg kryteriów dostępu. Natomiast opracowanie i podpisanie umowy powinno nastąpić do 13 lub 43 dni roboczych od dnia wejścia w życie odpowiednio uchwały Zarządu bądź Rady Nadzorczej NFOŚiGW.

Natomiast zgodnie § 3 regulaminu naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć w ramach programu „Edukacja ekologiczna część 1) Edukacja na lata 2021-2025”²² ocena złożonych wniosków według: kryteriów dostępu powinna nastąpić do 3 dni roboczych od daty wpływu wniosku, kryteriów jakościowych powinna nastąpić w terminie do 17 dni od dnia zakończenia oceny wg kryteriów dostępu, negocjacje warunków umowy powinny być przeprowadzone do 20 dni od daty zakończenia oceny wg kryteriów jakościowych. Natomiast opracowanie i podpisanie umowy powinno nastąpić do 13 lub 43 dni roboczych od dnia wejścia w życie odpowiednio uchwały Zarządu bądź Rady Nadzorczej NFOŚiGW. W niżej wymienionych przypadkach poszczególne etapy rozpatrywania wniosków zostały nie wykonane w ww. terminach. I tak:

- w zakresie wniosków złożonych w ramach programu „Budownictwo energooszczędne”:
  - a) w przypadku wniosków złożonych 13 września 2019 r. przez Caritas Archidiecezji Warszawskiej, gdzie ocenę wg kryteriów jakościowych w zakresie zarówno pożyczki jak i dotacji zakończono dopiero po upływie prawie roku i czterech miesięcy zamiast w terminie 12 miesięcy;
  - b) w przypadku wniosku złożonego 14 września 2019 r. przez Parafię Rzymskokatolicką pw. Matki Bożej Bolesnej w Limanowej, gdzie ocenę wg kryteriów dostępu dokonano dopiero po upływie 25 dni roboczych, zamiast

²¹ Przyjęte uchwałą nr B/49/5/2020 Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie zmiany uchwały nr B/12/7/2019 Zarządu NFOŚiGW z dnia 26 marca 2019 r. z późn. zm. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach programu priorytetowego „Budownictwo energooszczędne. Część 1) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie”, z późn. zm.

²² Przyjęte uchwałą Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej nr B/27/12/2022 z dnia 12 lipca 2022 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu III ciągłego naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć w 2022 r. w ramach programu priorytetowego „Edukacja ekologiczna” część 1) Edukacja ekologiczna na lata 2021-2025.

do 3 dni roboczych od wpływu wniosku, a ocenę według kryteriów jakościowych zakończono po upływie 526 dni roboczych (tj. po upływie dwóch lat i jednego miesiąca), zamiast w ciągu 12 miesięcy. Z kolei zawarcie umowy nastąpiło po upływie 49 dni roboczych²³, natomiast powinno nastąpić w terminie do 43 dni roboczych od wejścia w życie uchwały Rady Nadzorczej²⁴;

- c) w przypadku wniosku złożonego 30 listopada 2016 r. przez Seminarium Duchowne Apostolstwa Katolickiego księży Pallotynów, gdzie ocenę według kryteriów dostępności (po uzupełnieniu wniosku w dniu 19 grudnia 2016 r.) wykonano 22 grudnia 2016 r., natomiast ocenę według kryteriów jakościowych zakończono dopiero 11 czerwca 2019 r., tj. po ponad dwóch latach i pięciu miesiącach, zamiast w ciągu 12 miesięcy;
- d) w przypadku wniosku złożonego 20 października 2019 r. przez Parafię Rzymskokatolicką Matki Bożej Częstochowskiej w Wołominie, gdzie ocena według kryteriów dostępności została dokonana 13 lutego 2020 r., tj. po 78 dniach roboczych, zamiast w ciągu 3 dni roboczych od daty wpływu wniosku, a ocena według kryteriów jakościowych została zakończona 15 lutego 2021 r., tj. po ponad roku od dokonania oceny według kryteriów dostępu.

Dyrektor Departamentu Efektywności Energetycznej w NFOŚiGW wyjaśniła, że: „[...] program był przedmiotem wstępnej analizy przeprowadzonej siłami własnymi Departamentu. Powyższa analiza wykazała opóźnienia w procedowaniu wniosków o dofinansowanie złożonych w ramach przedmiotowego programu. Z uwagi na brak szczegółowych informacji i wyjaśnień w zakresie przyczyn opóźnień w procedowaniu wniosków w dostępnej dokumentacji dotyczącej naboru, a także nieobecność już byłych pracowników i kadry zarządzającej tym obszarem w NFOŚiGW, którzy odpowiadali za przygotowanie dokumentacji i nadzór nad realizacją naboru, trudno wskazać jednoznaczne powody ww. opóźnień. Z dostępnych dokumentów i informacji wynika, że nabór wniosków o dofinansowanie realizowany w ramach programu [...] zakończył się złożeniem wniosków o dofinansowanie w liczbie przekraczającej możliwości ich obsługi przez komórkę odpowiedzialną za nabór. Tym samym kilkakrotnie podejmowano decyzje o rozdysponowaniu procesu oceny pomiędzy inne komórki NFOŚiGW, w tym w znacznej mierze komórki nieposiadające wiedzy merytorycznej i doświadczenia w procesie oceny i weryfikacji wniosków z zakresu efektywności energetycznej. Taki sposób postępowania z pewnością doprowadził do powstania opóźnień w procesie oceny. Wydłużony proces oceny powodował dezaktualizację dokumentów finansowych (podmiotów, które podlegały tej ocenie), w wyniku czego wnioskodawcy otrzymywali dodatkowe wezwanie do uzupełnienia wniosku o dofinansowanie w tym zakresie, co po raz kolejny wydłużało proces oceny. [...] Należy wskazać, że z uwagi na znaczną ilość wniosków i przedłużający się proces oceny próbowano podjąć działania zaradcze. Najpierw zmieniono Regulamin naboru i wydłużono proces oceny wg. kryteriów dostępu do 3 miesięcy, następnie wydłużono czas oceny wg. kryteriów jakościowych dopuszczających do 12 miesięcy od dnia zakończenia oceny wg kryteriów dostępu w odniesieniu do ogółu wniosków

²³ Umowa została zawarta w dniu 9 maja 2022 r.

²⁴ Uchwała Zarządu nr B/5/8/2022 z dnia 31 stycznia 2022 r. oraz uchwała Rady Nadzorczej nr 34/22 z 25 lutego 2022 r.

złożonych w ogłoszonym naborze, co miało charakter informacyjny dla wnioskodawców w zakresie prowadzonego procesu oceny. Jednocześnie należy wyjaśnić, że zgodnie z § 15 ust. 1 Regulaminu naboru, terminy rozpatrywania wniosków przez NFOŚiGW mają charakter instrukcyjny i ich naruszenie przez NFOŚiGW nie stanowi podstawy do roszczeń ze strony wnioskodawcy.”

Były Zastępca Dyrektora w Departamencie Budownictwa²⁵ w NFOŚiGW zeznał, że: „Wpłynęła duża liczba wniosków, ok 1400 wniosków o dofinansowanie w ramach programu. Przez parę miesięcy w 2020 r., wnioski leżały i nie były oceniane merytorycznie. Ja przeszedłem w tym czasie do innego departamentu. Po moim powrocie jesienią 2020 r. przystąpiliśmy do oceny wniosków. Procedowanie takiego jednego wniosku to jest praca kilku osób, którzy oceniają je pod różnym kątem, to są obszerne wnioski. Poza tym w trakcie są jeszcze realizowane inne zadania, np. rozliczenia już zawartych umów i ocena złożonych wniosków o płatność. Było nas zdecydowanie za mało pracowników na taką ilość pracy. [...] jeszcze przed 2019 r. kilkakrotnie występowałem o zwiększenie liczby pracowników, natomiast niestety nie przyniosło to większych efektów.”

Były p.o. Prezesa Zarządu NFOŚiGW zeznał, że: „[...] Zarząd podjął decyzję o skierowaniu do pracy przy rozpatrywaniu wniosków dokonywaniu ich oceny do wszystkich departamentów. Z tego co pamiętam to było ok 200 wniosków i podzielono pracę na cztery departamenty. Po dokonaniu oceny tych wniosków departamenty zwracały je do departamentu merytorycznego. W ten sposób usprawniliśmy pracę i zakończyliśmy ocenę wniosków złożonych w pierwszym naborze. [...] ilość wniosków złożona w tym naborze była tak duża, że przekroczyła nasze wyobrażenia. Pamiętam kwotę na jaką złożono wnioski, która wyniosła z tego co pamiętam ok 4 mld zł. Taka liczba wniosków zaskoczyła wszystkich i Zarząd i pracowników. Pierwsze co zrobiliśmy jako Zarząd to wydłużyliśmy okres w jakim dokonywana była ocena wniosków. Później już zakończyłem pełnienie funkcji w NFOŚiGW i już nie posiadam wiedzy jak dalej było to rozpatrywane.”

- w zakresie wniosków złożonych w ramach programu „Racjonalna gospodarka odpadami część 1) Selektywne zbieranie i zapobieganie powstawaniu odpadów”:

e) w przypadku wniosku złożonego 2 sierpnia 2022 r. przez Fundację Hospicyjna Przyszań, ocena według kryteriów dostępu została przeprowadzona sześć dni roboczych po rejestracji wniosku (zamiast trzy dni po rejestracji); ocenę wg kryteriów jakościowych zakończono 21 października 2022 r., a negocjacje warunków umowy rozpoczęto 35 dni roboczych po zakończeniu ww. oceny, tj. 8 listopada 2022 r. Negocjacje zakończono 13 grudnia 2022 r., a uchwała Zarządu NFOŚiGW została podjęta 31 stycznia 2023 r., tj. po 34 dniach roboczych zamiast do 13 jak określono w przyjętych regulacjach. Umowę natomiast zawarto, zamiast do 16 dni roboczych od dnia wejścia w życie uchwały Zarządu NFOŚiGW²⁶ dopiero po upływie 57 dni roboczych, tj. 9 marca 2022 r.

Dyrektor Departamentu Gospodarowania Odpadami w NFOŚiGW wyjaśniła, że: „[...] Ocena wg kryteriów jakościowych, a następnie negocjacje ostatecznych warunków dofinansowania wymagały

²⁵ Pełniący funkcję Zastępcy Dyrektora w okresie od 1 października 2020 do 30 czerwca 2022 r.

²⁶ Uchwała Zarządu z dnia 31 stycznia 2023 r. B/5/7/2023

uwzględnienia, iż Fundacja Hospicyjna Przyszań realizowała umowę 626/2021/Wn16/OZ-PO-go/D, która na dzień wnioskowania o kolejne środki w dalszym ciągu nie była rozliczona. W związku z powyższym wymagana była weryfikacji zakresu rzeczowego, celem wykluczenia podwójnego finansowania. Po podjęciu uchwały o udzieleniu dofinansowania w dniu 31.01.2023 r. został przygotowany projekt umowy, który wymagał uzgodnienia z pracownikiem księgowości i do spraw prawnych. Umowa została wysłana do podpisu pismem z dnia 15.02.2023 r. Fundacja Hospicyjna Przyszań podpisała umowę 09.03.2023 r. NFOŚiGW nie zna powodów podpisania umowy przez Beneficjenta w tym terminie. Zgodnie z postanowieniami końcowymi regulaminu naboru „Wskazane w Regulaminie terminy rozpatrywania wniosków przez NFOŚiGW mają charakter instrukcyjny i ich naruszenie przez NFOŚiGW nie stanowi podstawy do roszczeń ze strony wnioskodawcy”. NFOŚiGW dokłada wszelkich starań aby ocena złożonych wniosków następowała w najkrótszym możliwym terminie, jednak jej przebieg jest warunkowany ilością wniosków podlegających ocenie w jednym czasie oraz koniecznością wykonywania innych obowiązków służbowych, do których zgodnie z zakresami obowiązków zobligowani są pracownicy. Ponadto należy zwrócić uwagę na zróżnicowanie charakteru wniosków obsługiwanych w Departamencie Gospodarowania Odpadami, powoduje zróżnicowany poziom trudności i pracochłonności ich oceny, w niektórych przypadkach nieadekwatny do uśrednionych terminów instrukcyjnych w Podręczniku procedur.”

(akta kontroli str. 1114-1127, 1309-1616, 1622-1628, 1816-1818)

NIK zauważa, że złożona liczba wniosków w naborze przeprowadzonym w 2019 r. (1409 wniosków) była bardzo duża i mogła przekraczać możliwości poszczególnych komórek organizacyjnych uczestniczących w procesie oceny wniosków, niemniej jednak pomimo podjęcia przez Zarząd NFOŚiGW działań polegających w szczególności na wydłużeniu terminów poszczególnych etapów procedowania z wnioskami w ww. przypadkach i tak wystąpiły znaczne opóźnienia w dokonywaniu ich oceny. Jakkolwiek określone w regulaminie naboru terminy mają charakter instrukcyjny, to stanowią one element systemu kontroli zarządczej ustanowionej w NFOŚiGW przez organ zarządzający i służą nadzorowaniu skuteczności i efektywności realizowanych zadań.

OCENA CZĄSTKOWA

W NFOŚiGW przyjęte zostały odpowiednie wewnętrzne procedury określające proces naboru, rozpatrywania wniosków i zawierania umów. W przyjętych zasadach określone zostały ramy czasowe na wykonanie poszczególnych etapów rozpatrywania wniosków. Nie przestrzegano ich jednak w przypadku pięciu z 25 objętych szczegółowym badaniem wniosków co skutkowało opóźnieniami w zawieraniu umów. Wnioski objęte szczegółowym badaniem oceniane były w oparciu o przyjęte w programach kryteria dostępu oraz jakościowe i do wszystkich wniosków dołączone były, zgodnie z programem, sporządzone przez pracowników merytorycznych karty oceny wniosku, dofinansowanie nie było udzielane na przedsięwzięcia zakończone przed terminem zatwierdzenia wniosku przez Zarząd NFOŚiGW. Wnioski dotyczące udzielenia dofinansowania w formie pożyczki posiadały określone zabezpieczenie m.in. w postaci weksla in blanco z klauzulą bez protestu, deklarację wekslową lub dobrowolne poddanie się egzekucji. Jednak ustalone w ramach jednego z programów priorytetowych kryteria oceny jakościowej skutkowały ustawieniem grupy podmiotów wskazanych jako beneficjenci programu w uprzywilejowanej sytuacji.

OBSZAR	2. Monitoring i kontrola realizacji przedsięwzięć, na które udzielono dofinansowania w formie dotacji lub pożyczki kościołom i innym związkom wyznaniowym oraz niektórym związanym z nimi podmiotom, w tym ich osobom prawnym.
Opis stanu faktycznego	2.1. W NFOŚiGW obowiązywały procedury dotyczące prowadzenia kontroli i monitorowania realizacji przedsięwzięć finansowanych ze środków NFOŚiGW. Określono je w szczególności w zatwierdzonych przez Zarząd NFOŚiGW procedurze „Kontrola w NFOŚiGW”, w instrukcjach: „Kontrola w miejscu realizacji przedsięwzięć finansowanych ze środków statutowych NFOŚiGW, MF EOG i NMF oraz GIS - kontrola trwałości”, „Kontrola w miejscu realizacji przedsięwzięć finansowanych ze środków statutowych NFOŚiGW, MF EOG i NMF oraz GIS – kontrola uproszczona”, „Kontrola w miejscu realizacji przedsięwzięć finansowanych ze środków statutowych NFOŚiGW, MF EOG i NMF oraz GIS - kontrola pełna” oraz w „Podręczniku Procedur Dofinansowania Przedsięwzięcia Ze Środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”. NFOŚiGW realizował 3 rodzaje kontroli: – w miejscu realizacji przedsięwzięć, tj. w trakcie ich realizacji, – na zakończenie rzeczowej realizacji przedsięwzięcia (miała ona za zadanie sprawdzenie czy zakres rzeczowy projektu określony w umowie o udzielenie wsparcia został wykonany zgodnie z zakresem określonym w harmonogramie rzeczowo-finansowym oraz czy cele projektu zostały osiągnięte), – na zakończenie realizacji przedsięwzięcia (przeprowadzana była w przypadku zgłoszenia przez komórkę merytoryczną przedsięwzięcia do kontroli oraz po przekazaniu do NFOŚiGW przez beneficjenta wniosku o płatność końcową. Pozytywny wynik kontroli był warunkiem niezbędnym do przekazania beneficjentowi płatności końcowej). W procedurach przewidziano przeprowadzanie kontroli w trybie: kontroli planowej, kontroli doraźnej i kontroli sprawdzającej. Ponadto w procedurach przewidziano przeprowadzenie kontroli m.in. przed podpisaniem umowy o dofinansowanie, trwałości, dokumentów oraz procedur zawierania umów dla zadań objętych przedsięwzięciem. Wyniki kontroli przeprowadzanych przez Departament Kontroli przedstawiane były kierownikom właściwych komórek organizacyjnych w NFOŚiGW oraz jednostkom kontrolowanym w formie informacji pokontrolnej wraz ewentualnymi zaleceniami pokontrolnymi. (akta kontroli str.1672-1815, 1830-1949) 2.2. W NFOŚiGW monitorowanie realizacji przedsięwzięć dofinansowanych w formie dotacji lub pożyczki kościołom i innym związkom wyznaniowym oraz niektórym związanym z nimi podmiotom, w tym ich osobom prawnym odbywało się na etapie rozliczania poszczególnych wypłat transz dotacji lub pożyczki oraz rozliczenia końcowego. Beneficjent umową zobowiązany był do dostarczenia dokumentów potwierdzających realizację przedsięwzięcia. Sposób monitorowania realizacji dofinansowanych przedsięwzięć był zgodny z zasadami monitorowania określonymi w procedurach wewnętrznych oraz postanowieniami zawartych umów. (akta kontroli str.871-894, 1136-1287) 2.3. Sposób kontroli realizacji przedsięwzięć wynikał z ustalonych procedur, dodatkowo umowy o dofinansowanie realizacji przedsięwzięć zawierały

postanowienia zapewniające NFOŚiGW możliwość przeprowadzania kontroli u beneficjenta.

W okresie objętym kontrolą Zastępca Prezesa Zarządu NFOŚiGW co kwartał zatwierdzał „Plany kontroli w miejscu realizacji przedsięwzięć/projektów dofinansowywanych ze środków NFOŚiGW (krajowych)”. Plan kontroli obejmował projekty zgłoszone przez komórki koordynujące ich realizację oraz dobrane przez Departament Kontroli w NFOŚiGW, w wyniku analizy terminów zakończenia i stanu realizacji umów. Przyjmowany na dany kwartał Plan kontroli zawierał listę kontroli planowanych i listę kontroli z rezerwy planu.

Sporządzone w latach 2021-2023 roczne sprawozdania ze zrealizowanych w danym roku kontroli przedstawiane były nadzorującemu Członkowi Zarządu NFOŚiGW i przez niego zatwierdzane.

Jak wyjaśnił p.o. Dyrektora Departamentu Kontroli w NFOŚiGW: „Kwartalne Plany kontroli składają się z listy podstawowej gdzie umieszczane są umowy o najwyższym priorytecie i listy rezerwowej umów będącej rezerwą planu gdzie znajdują się umowy o niższym priorytecie przeprowadzenia kontroli. Kontrole umów z listy rezerwowej wykonywane są w ramach możliwości kadrowych Departamentu lub w przypadku zaistnienia innych okoliczności wskazujących na konieczność pilnego przeprowadzenia takiej kontroli.”.

W okresie objętym z zaplanowanych kontrolą do przeprowadzenia 441 kontroli NFOŚiGW przeprowadził 306, w tym:

- w 2021 r. – 56 kontroli z 129 zaplanowanych na ten rok, z czego 8 z 23 zaplanowanych do przeprowadzenia w kościołach i innych związkach wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotach, w tym w ich osobach prawnych²⁷.

Z powodu panującej na terenie kraju epidemii COVID-19 i koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa pracownikom NFOŚiGW, w pierwszej połowie roku, w większości przypadków kontrolę przeprowadzano na podstawie dokumentów przedłożonych przez beneficjentów w siedzibie NFOŚiGW. Ponowne wykonywanie kontroli na miejscu realizacji projektów nastąpiło w drugiej połowie roku;

- w 2022 r. – 118 kontroli z 147 zaplanowanych, z czego 20 z 26 ujętych w kwartalnych Planach kontroli²⁸ w kościołach i innych związkach wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotach, w tym w ich osobach prawnych.

Jak wyjaśnił Dyrektor Departamentu Kontroli w NFOŚiGW zrealizowano „[...] z planu podstawowego wszystkie znajdujące się tam przedsięwzięcia [...] i z rezerwy planu 8 kontroli”.

- w 2023 r. – 132 kontroli z 165 zaplanowanych, z czego 22 z 33 ujętych w kwartalnych Planach kontroli²⁹ w kościołach i innych związkach wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotach, w tym w ich osobach prawnych.

Jak wyjaśnił Dyrektor Departamentu Kontroli w NFOŚiGW zrealizowano „[...] z planu podstawowego 11 kontroli na jedenaście planowanych czyli 100% oraz 11 z rezerwy planu.”.

²⁷ Kontrole ujęte w kwartalnych Planach kontroli (10 planowych i 13 z listy rezerwowej).

²⁸ 12 planowych i 14 z listy rezerwowej.

²⁹ 11 planowych i 22 z listy rezerwowej.

P.o. Dyrektora Departamentu Kontroli w NFOŚiGW wyjaśnił, że niezrealizowanie wszystkich kontroli umów z Planów kontroli w latach 2021-2023 wynikało z panującej na terenie kraju epidemii COVID -19 (w okresie od marca 2020 r. do maja 2022 r.), która to spowodowała konieczność ograniczenia ilości wykonywanych kontroli. Jak wyjaśnił, ograniczenie zasobów kadrowych wpłynęło na konieczność priorytetowego wykonywania kontroli projektów finansowanych ze środków zagranicznych (tj. POIiŚ 2014-2020, POIiŚ 2007-2013), które wymagały większego zaangażowania pracowników. Dodatkowo wyjaśnił, że w czasie epidemii beneficjenci informowali o braku możliwości poddania się kontroli, co skutkowało przesuwaniem zaplanowanych kontroli na kolejne kwartały lub na kolejny rok. Również, komórki merytoryczne występowały o zmianę terminu przeprowadzenia kontroli lub wycofania z Planu kontroli na dany rok. Ponadto p.o. Dyrektora Departamentu Kontroli wyjaśnił, że „Zaistnienie powyższych okoliczności skutkowało koniecznością ograniczenia wykonywania kontroli z rezerwy planu lub przesuwania kontroli na kolejne kwartały w których możliwe było przeprowadzanie kontroli. Należy zaznaczyć, że Departament kontroli mimo zaistniałych komplikacji wynikających z epidemii COVID-19 w zakresie kontroli umów w kościołach i innych związkach wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotach wykonał ok. 90% kontroli z planu podstawowego.”.

(akta kontroli str. 871-894, 895-1080)

2.4. Szczegółowym badaniem objęto dokumentację 12 kontroli przeprowadzonych przez NFOŚiGW, które dotyczyły 15 umów realizowanych przez kościoły i inne związki wyznaniowe oraz niektóre związane z nimi podmioty, w tym ich osoby prawne. W odniesieniu do 14 umów kontrole zostały przeprowadzone w miejscu realizacji przedsięwzięcia, z wyjątkiem jednej która została przeprowadzona zdalnie. 14 z 15 zbadanych umów były to kontrole planowe, a jedna była kontrolą doraźną, wszczętą w związku z otrzymanymi sygnałami o potencjalnych nieprawidłowościach w przygotowaniu i realizacji przedsięwzięcia. Przeprowadzona przez NFOŚiGW kontrola doraźna w Parafii Rzymsko-Katolickiej pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Cewkowie nie potwierdziła zasadności otrzymanych zgłoszeń.

W ramach prowadzonych kontroli ww. przedsięwzięcia były badane pod kątem:

- zgodności rzeczowego stanu zaawansowania przedsięwzięcia z warunkami umowy o dofinansowanie (w tym z harmonogramem realizacji projektu);
- sprawdzenia podstawowych dokumentów formalno-prawnych związanych z realizacją przedsięwzięcia;
- kwalifikacji wydatków w zakresie poprawności sporządzenia dokumentów załączonych do rozliczenia i przedkładanych w NFOŚiGW oraz ich zgodności z oryginalną dokumentacją;
- zgodności zakresu umów na wykonanie robót z zakresem przedsięwzięcia i ustalenie, w jakim trybie udzielono zamówień;
- sposobu archiwizacji (przechowywania) dokumentów związanych z realizacją przedsięwzięcia;
- dokonania kontroli zgodności działań informacyjno-promocyjnych z warunkami umowy.

Przeprowadzone przez NFOŚiGW 12 kontroli (15 umów) wykazały m.in.:

- zagrożenie w obszarze zakresu rzeczowego wynikające ze stwierdzonych rozbieżności m.in. dotyczących HRF, zakresu rzeczowego przedsięwzięcia, w tym w obszarze realizacji rzeczowej umowy;
- ryzyko w zakresie realizacji przedsięwzięcia wynikające z opóźnień w stosunku do zapisanych terminów wykonania części robót w HRF;
- ryzyko w zakresie nieterminowego zakończenia inwestycji w stosunku do HRF;
- nieprawidłowości w zakresie kwalifikowania wydatków;

- uchybienia w dokumentacji (pod względem formalno-prawnym typu brak zgody zakładu energetycznego na uruchomienie instalacji fotowoltaicznej czy niepełne dane w protokołach odbioru robót, brak dokumentacji powykonawczej).

Po przeprowadzeniu kontroli NFOŚiGW każdorazowo przekazał kontrolowanemu informację pokontrolną do podpisu. W wyniku przeprowadzonych kontroli sformułowano zalecenia pokontrolne dotyczące 13 umów. O stwierdzonych nieprawidłowościach jednostka kontrolowana informowana była pisemnie. NFOŚiGW przekazywał zalecenia pokontrolne oraz wskazywał termin na przekazanie informacji na temat wdrożenia zaleceń. Pośród objętych szczegółowymi badaniami kontroli nie zidentyfikowano przypadków niezrealizowania zaleceń pokontrolnych przez beneficjenta.

(akta kontroli str. 871-1080, 1241-1276)

P.o. Dyrektora Departamentu Kontroli w NFOŚiGW wyjaśnił, że: „zgodnie z obowiązującymi w NFOŚiGW instrukcjami /procedurami za ocenę sposobu realizacji zaleceń pokontrolnych przez beneficjenta odpowiedzialna jest komórka ekologiczna w NFOŚiGW wdrażająca umowę. Komórka prowadząca umowę potwierdzając realizację zaleceń jeżeli zajdzie taka potrzeba prowadzi również korespondencję i uzgodnienia z beneficjentem dot. potwierdzenia realizacji zaleceń. Komórka ekologiczna w przypadku wątpliwości w zakresie realizacji zaleceń lub ich nie wykonania ma możliwości konsultacji z Departamentem Kontroli w wyniku których może zgłosić konieczność przeprowadzenia kontroli umowy w celu potwierdzenia prawidłowości realizacji zaleceń. Komórka prowadząca umowę ma w swoim zakresie przekazanie informacji do Departamentu Kontroli informacji o uznaniu/nieuznaniu wykonania zaleceń pokontrolnych.” oraz, że „w latach 2021- 2023 komórki prowadzące umowę nie zgłaszały do Departamentu Kontroli informacji o konieczności przeprowadzenia kontroli w zakresie potwierdzenia realizacji zaleceń”.

(akta kontroli str. 871-876)

2.5. Monitorowanie realizacji przedsięwzięć w ramach zawartych umów należało do podstawowych obowiązków koordynatora projektu³⁰, który zobowiązany był do sprawdzenia złożonego przez Beneficjenta zabezpieczenia umowy przed wypłatą pierwszych środków w ramach udzielonego dofinansowania. Monitorowano także harmonogram płatności. W przypadku braku złożenia wniosków zgodnie z obowiązującym harmonogramem płatności beneficjenci samodzielnie występowali o jego aktualizację lub wykonywali polecenie koordynatora w tym zakresie.

Monitoring realizacji umów odbywał się również w trakcie aktualizacji warunków umowy, w tym w szczególności HRF, wpływu zmian wprowadzanych w HRF na efekty rzeczowe i ekologiczne, poprzez analizę wystąpień beneficjenta o zmiany terminów, w tym przekazanego uzasadnienia wnioskowanych zmian.

Zgodnie z § 8 ust. 2 umowy o dofinansowanie, beneficjent zobowiązany był do przekazywania do NFOŚiGW informacji o wszelkich okolicznościach dotyczących

³⁰ Regulamin Organizacyjny NFOŚiGW wskazuje, że koordynatorzy „monitorują przygotowania i realizację dofinansowanych przedsięwzięć, w tym w szczególności:

- 1) sprawdzają prawidłowość dokumentów rozliczeniowych, dokumentów potwierdzających realizację i osiągnięcie zakresu rzeczowego, ekologicznego oraz zachowania trwałości,
- 2) monitorują terminowość realizacji przedsięwzięć, w tym w szczególności terminowość rozliczeń rzeczowych i ekologicznych,
- 3) monitorują przedsięwzięcia (m.in. podczas wizyt w miejscu ich realizacji) pod kątem zgodności realizacji z warunkami umownymi,
- 4) analizują propozycje zmian warunków dofinansowania przedsięwzięcia,
- 5) przygotowują projekty decyzji w zakresie zmian warunków udzielonego dofinansowania,
- 6) przygotowują dokumenty wprowadzające zmiany do zawartych umów o dofinansowanie.

beneficjenta lub realizacji przedsięwzięcia, które mają wpływ na postanowienia umowy. W oparciu o informacje przekazywane przez beneficjenta prowadzona była analiza zawartych umów pod kątem konieczności dokonania w nich zmian..

Dyrektor Departamentu Efektywności Ekologicznej w NFOŚiGW wyjaśniła, że: „W przypadku zbliżającego się terminu zakończenia inwestycji czy osiągnięcia efektów rzeczowych i ekologicznych, koordynatorzy otrzymują z systemu LSI powiadomienia, na podstawie których (w przypadku braku informacji od Beneficjenta o zmianach lub przedłożenia dokumentów rozliczeniowych), przesyłają przypomnienia/zapytania do Beneficjentów.

Okresowo departament zajmujący się sprawozdawczością generował również raporty z projektami, dla których upłynęły terminy realizacji czy rozliczenia efektów, w oparciu o które koordynatorzy kontaktowali się z beneficjentami, którzy nie złożyli jeszcze dokumentów celem przypomnienia o konieczności ich złożenia.

Na etapie zakończenia inwestycji, weryfikacji podlega przekazanie dokumentów potwierdzających osiągnięcie zakładanych efektów rzeczowych czy ekologicznych i osiągnięcie tych efektów, a po zakończeniu inwestycji – przekazanie raportów z utrzymania trwałości przedsięwzięcia.

W przypadku umów pożyczki – departament rozliczeń weryfikował terminowość dokonywanych spłat poszczególnych jej rat.

(akta kontroli str. 1180-1226, 1236-1276, 1825-1829)

W wyniku szczegółowego badania dokumentacji związanej płatnościami realizowanymi przez NFOŚiGW w ramach 15 umów ustalono, że: określone w zawartych umowach zabezpieczenia zostały złożone przed wypłatą kolejnej transzy pożyczki lub dotacji; weryfikowane były dokumenty dołączone do wniosków o wypłatę środków; analizowano raporty z osiągniętych efektów rzeczowych i ekologicznych pod kątem zgodności z postanowieniami umowy. Wykonanie ww. czynności potwierdzane było przez pracowników w kartach rozliczenia poprzez złożenie podpisu i odpowiednią adnotację w karcie obiegowej.

2.6. Spośród 382 umów, zawartych z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi oraz niektórymi związanymi z nimi podmiotami, w tym ich osobami prawnymi, wprowadzano zmiany do 262 z nich, przy czym zawarto łącznie 463 aneksów, a jedna z umów była zmieniana 15 razy. Aneksy dotyczyły przede wszystkim zmiany terminów realizacji przedsięwzięcia, terminów osiągnięcia efektów: rzeczowego i ekologicznego, terminów wypłat określonych w harmonogramie wypłat i harmonogramie rzeczowo-finansowym, kosztu całkowitego realizacji przedsięwzięcia. Do 105 umów wprowadzono zmiany w związku z prowadzonym monitoringiem realizacji umowy polegające m.in. na wydłużeniu terminu realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektów rzeczowych i ekologicznych, aktualizacji HRF i harmonogramu wypłat. W 13 przypadkach powodem aneksowania umowy były przeprowadzone kontrole i m.in. realizacja zaleceń pokontrolnych.

(akta kontroli str.1277-1387)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

NIK pozytywnie ocenia prowadzenie przez NFOŚiGW monitoringu i kontroli realizacji przedsięwzięć, na które udzielono dofinansowania w formie dotacji lub pożyczki kościołom i innym związkom wyznaniowym oraz niektórym związanym z nimi podmiotom, w tym ich osobom prawnym.

Uzasadnienie

W NFOŚiGW obowiązywały i były stosowane procedury określające zasady przeprowadzania monitoringu i kontroli. W sposób rzetelny prowadzono monitoring

prawidłowości realizacji przedsięwzięć, na które zostało udzielone dofinansowanie. NFOŚiGW w sposób rzetelny planował i przeprowadzał kontrole dofinansowywanych przedsięwzięć, które realizowane były kościoły i inne związki wyznaniowe oraz niektóre związane z nimi podmioty, w tym ich osoby prawne oraz monitorował wykonanie ewentualnych zaleceń pokontrolnych.

3. Wypłata dofinansowania w formie dotacji lub pożyczki, rozliczanie środków i osiągniętych efektów rzeczowych i ekologicznych

Opis stanu
faktycznego

3.1. Szczegółowe badanie wypłat realizowanych w ramach 18³¹ umów dotacji i 8³² umów pożyczek zawartych z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi oraz niektórymi związanymi z nimi podmiotami wykazało, że składane przez beneficjentów wnioski o płatność były prawidłowo weryfikowane przez pracowników NFOŚiGW. Wypłata dofinansowania w przypadku 30 wypłat środków ramach dotacji i 5 w ramach pożyczki odbyła się w terminach określonych w umowach. Natomiast wypłata dofinansowania w ramach 63 wypłat środków – w ramach dotacji i 32 – w ramach pożyczek, dokonana została niezgodnie terminami określonymi w zawartych w umowach harmonogramach. Podstawowymi przyczynami opóźnień były: nieterminowe składanie wniosków o płatność przez beneficjentów, konieczność uzupełniania wniosków. Ponadto przyczyną skutkującą późniejszą niż określono w harmonogramie wypłatą środków było składanie przez beneficjentów wniosków o zmianę warunków umowy (harmonogram wypłat, terminy realizacji przedsięwzięć), które wymagały zawarcia aneksu, a zgodnie z zasadami obowiązującymi w NFOŚiGW wypłata środków mogła nastąpić po podpisaniu aneksu.

(akta kontroli str. 1639-1665)

Finansowanie zaliczkowe realizowano w ramach 2 (spośród 18 objętych szczegółowym badaniem) umów dotacji³³. Każdorazowo wypłata kolejnej transzy zaliczki następowała po rozliczeniu poprzednio wypłaconej.

(akta kontroli str. 1639-1665)

3.2. Umowy o dofinansowanie przedsięwzięć w formie dotacji lub pożyczki zawierały zapisy dotyczące zasad potwierdzenia realizacji przedsięwzięcia (§ 9). W przypadku objętych badaniem ośmiu umów pożyczki zabezpieczeniem były m.in. weksle własne in blanco z klauzulą bez protestu i deklaracją wekslową oraz zawarte w akcie notarialnym oświadczenie o dobrowolnym poddaniu się egzekucji. W warunkach szczegółowych umów wskazano wymagane dokumenty, potwierdzające osiągnięcie efektu rzeczowego i ekologicznego przedsięwzięcia. Ponadto zgodnie z zapisami umów płatność końcowa (5% kwoty dofinansowania) była przekazywana dopiero po zaakceptowaniu przez NFOŚiGW dokumentów potwierdzających osiągnięcie efektu rzeczowego. W analizowanej próbie umów o dofinansowanie zakończono realizację 8 przedsięwzięć: w 4 przypadkach rozliczenie końcowe zostało zaakceptowane, w 2 beneficjenci złożyli wnioski o przesunięcie terminu złożenia dokumentów potwierdzających osiągnięcie efektu rzeczowego, w 2 prowadzono była jeszcze analiza złożonych dokumentów.

(akta kontroli str. 43-868, 1639-1665)

³¹ Umowy nr: 2613/2022/Wn06/OA-tr-ku/D; 2781/2021/; 855/2021/Wn04/OA-tr-ku/D; 184/2021/Wn07/OA-tr-ku/D; 109/2023/Wn16/OZ-po-go/D; 1448/2023/Wn14/OA-tr-ku/D; 1454/2023/Wn16/OA-tr-ku/D; 1626/2023/Wn16/OA-tr-ku/D; 108/2023/Wn03/OZ-po-go/D; 2995/2022/Wn15/OA-ew-ku/D; 632/2022/Wn50/EE-se/D; 2792/2022/Wn15/OA-tr-ku/D; 3208/2022/Wn02/OA-tr-ku/D; 3190/2022/Wn06/OA-ew-ku/D; 644/2021/Wn50/OA-tr-ku/D; 445/2021/Wn07/OA-tr-ku/D; 293/2021/Wn07/OA-tr-ku; 455/2021/Wn13/OA-tr-ku/D.

³² Umowy nr: 3207/2022/Wn02/OA-tr-ku/P; 185/2021/Wn07/OA-tr-ku/P; 645/2021/Wn50/OA-tr-ku/P; 294/2021/Wn07/OA-tr-ku/P; 3191/2022/Wn06/OA-ew-ku/P; 2793/2022/Wn15/OA-ew-ku/P; 1449/2023/Wn14/OA-tr-ku/P; 2994/2022/Wn15/OA-ew-ku/P.

³³ Umowy: nr 855/2021/Wn04/OA-tr-ku/D oraz nr 2781/2021/Wn15/OA-tr-ku/D.

3.3. W objętych szczegółowym badaniem 18 umowach dotacji i ośmiu umowach pożyczek nie wystąpiły przypadki ograniczania zakresu realizowanych przedsięwzięć.

W dziewięciu przypadkach aneksy do umów dotacji (osiem) i pożyczki (jedną) zawarto po upływie obowiązującego terminu realizacji przedsięwzięć. (szczegółowy opis w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”). Tym samym Narodowy Fundusz nie zrealizował wniosku pokontrolnego NIK formułowanego po kontroli wykonania budżetu państwa w 2022 r.

W przypadku aneksów do umów (nr 3207/2022/Wn02/OA-tr-ku/P oraz nr 3208/2022/Wn02/OA-tr-ku/D) zawartych z Parafią św. Wincentego a'Paulo z siedzibą w Bydgoszczy – na dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia pn. *Poprawa efektywności energetycznej obiektów Zespołu kościoła p.w. św. Wincentego a'Paulo i klasztoru z wykorzystaniem OZE* – w ich treści zostały zawarte różne terminy zakończenia przedsięwzięcia (szczegółowy opis w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”).

(akta kontroli str. 7-42, 1208-1307)

3.4. W kontrolowanym okresie wystąpił jeden przypadek umorzenia pożyczki. Umorzono część pożyczki udzielonej na podstawie umowy nr 489/2015/Wn07/OA-EW-KU/P z 4 listopada 2015 r. zawartej z Towarzystwem Salezjańskim – Inspektoriat (Prowincja) Św. Stanisława Kostki z siedzibą w Warszawie na dofinansowanie w formie pożyczki przedsięwzięcia pn. *Rozbudowa i przebudowa budynku szkół salezjańskich w Mińsku Mazowieckim*. Przewidywany całkowity koszt realizacji wynosił 6 824,7 tys. zł, a kwota pożyczki – 2 841,6 tys. zł. Realizację przedsięwzięcia zakończono 5 września 2016 r. Rozliczenie rzeczowe umowy zaakceptowano 22 marca 2017 r. Efekt ekologiczny został osiągnięty 31 sierpnia 2018 r. Rozliczenie ekologiczne zaakceptowano 31 maja 2019 r. Beneficjent składał roczne raporty potwierdzające osiągnięcie efektu energetycznego. Raport roczny z utrzymania trwałości efektów osiągniętych w wyniku realizacji przedsięwzięcia złożono 31 marca 2022 r. Wniosek o umorzenie części pożyczki złożono 22 marca 2021 r. Zarząd NFOŚiGW uchwałą nr B/4/17/2022 z dnia 24 stycznia 2022 r., na wniosek p.o. Kierownika Wydziału Współpracy Regionalnej, umorzył w dniu 30 czerwca 2022 r. kwotę 880,9 tys. zł, co stanowiło 31% wypłaconej kwoty pożyczki. Beneficjent spełnił warunki umorzenia wynikające z ww. umowy. Do 14 stycznia 2022 r. spłacono 66,33% kwoty pożyczki.

(akta kontroli str. 7-42, 1308-1407)

3.5. W okresie objętym kontrolą NFOŚiGW na podstawie 382 umów dotacji zawartych z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi oraz niektórymi związanymi z nimi podmiotami wypłacił łącznie 474 561,1 tys. zł, w tym: w 2021 r. – 135 657,0 tys. zł, w 2022 r. – 204 780,6 tys. zł, w 2023 r. – 134 123,5 tys. zł.

Na podstawie 69 umów pożyczek zawartych z ww. beneficjentami wypłacono łącznie 37 506,5 tys. zł, w tym: w 2021 r. – 10 578,2 tys. zł, w 2022 r. – 9 724,4 tys. zł, w 2023 r. – 17 203,9 tys. zł.

Wypłaty dokonane przez NFOŚiGW na podstawie 18 umów dotacji objętych szczegółowym badaniem wyniosły łącznie 54 966,8 tys. zł, w tym: w 2021 r. – 5 202,6 tys. zł, w 2022 r. – 25 614,7 tys. zł, w 2023 r. – 24 149,5 tys. zł.

Wypłaty dokonane przez NFOŚiGW na podstawie ośmiu umów pożyczek poddanych analizie wyniosły łącznie 14 324,4 tys. zł, w tym: w 2021 r. – 459,4 tys. zł, w 2022 r. – 2 449,4 tys. zł, w 2023 r. – 11 415,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 7-42)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W dziewięciu przypadkach aneksy do ośmiu umów dotacji i jednej pożyczki zawarto po upływie obowiązującego terminu realizacji przedsięwzięć. I tak dotyczyło to:

- a) Umowy nr 3190/2022/Wn06/OA-ew-ku/D z 23 września 2022 r. zawartej z Towarzystwem Boskiego Zbawiciela Domem Zakonnym Centrum Formacji Duchowej w Krakowie na dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia pn. *Budowa budynku centrum formacji duchowej wraz z niezbędnymi urządzeniami budowlanymi oraz infrastrukturą*. W ww. umowie określono m.in. termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu ekologicznego na 31 lipca 2022 r. Następnie 8 maja 2023 r., tj. ponad 9 miesięcy po określonym w umowie terminie zakończenia realizacji przedsięwzięcia, zawarto aneks nr 1/447, a Beneficjent 3 sierpnia 2023 r. wystąpił z wnioskiem o zmianę harmonogramu wypłat oraz poinformował o zakończeniu prac 31 lipca 2023 r.

Dyrektor Departamentu Efektywności Energetycznej w NFOŚiGW wyjaśniła m.in., że: „[...] Zmiana harmonogramu wypłat w umowie nr 3190/2022/Wn06/OA-ew-ku/D z 23.09.2022 r., wprowadzona aneksem 1/447 dokonana została na wniosek Beneficjenta i wynikała z konieczności ujęcia do wypłaty w roku 2023, pozostałej niewypłaconej w 2022 kwoty dotacji i kwoty zatrzymanej jako płatność końcowa, której wypłata następuje po zaakceptowaniu rozliczenia końcowego. Aktualizacja harmonogramu wypłat po zakończeniu inwestycji jest często konieczna z uwagi na wydłużający się proces rozliczenia końcowego umowy, np. w wyniku błędów w dokumentacji i jest niezbędna, z uwagi na dokonywanie płatności końcowej dopiero po zatwierdzeniu rozliczenia rzeczowego umowy. Przy pierwszym wniosku o wypłatę środków, który wpłynął do NFOŚiGW 14.12.2022 r., Beneficjent był informowany o upływie terminu rozliczenia rzeczowego i ekologicznego oraz braku przedłożenia dokumentów na potrzeby rozliczenia umowy. Po otrzymaniu maila, koordynator projektu ze strony Beneficjenta kontaktował się z koordynatorem umowy w sprawie zmian, natomiast oficjalnie podpisane przez Beneficjenta dokumenty o zmiany terminów zakończenia przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego, nie wpłynęły do NFOŚiGW, o czym Beneficjent był informowany. [...] Wobec rozbieżności co do daty zakończenia inwestycji prowadzone są czynności wyjaśniające z Beneficjentem”.

- b) Umowy nr 2613/2022/Wv06/OA-tr-ku/D z 9 maja 2022 r. zawartej z Parafią Rzymskokatolicką po wezwaniu Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej na dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia pn. *Termomodernizacja dwóch budynków Parafii Rzymskokatolickiej pw. Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej*. W dniu 20 października 2023 r. zawarto aneks nr 2/1314 do ww. umowy, którym dokonano m.in. zmiany terminu zakończenia przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego z 30 czerwca 2023 r. na 30 grudnia 2023 r.; efektu ekologicznego z 30 czerwca 2024 r. na 30 grudnia 2024 r. Następnie 5 czerwca 2024 r., zawarty został aneks nr 3/564 i po raz kolejny zmieniony został termin osiągnięcia efektu rzeczowego – z 30 grudnia 2023 r. na 31 marca 2024 r. Aneks nr 3/564 zawarty został ponad pięć miesięcy po upływie określonych w aneksie 2/1314 terminów: zakończenia przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego.

Dyrektor Departamentu Efektywności Energetycznej w NFOŚiGW wyjaśniła, że: „W dniach 09-12.01.2024 r. została przeprowadzona kontrola projektu objętego umową o dofinansowanie nr 2613/2022/Wv06/OA-tr-ku/D, w wyniku której stwierdzono, że z uwagi na wprowadzenie zmian do umowy (Aneks nr 2), zmianie powinny ulec również wskaźniki efektu rzeczowego i ekologicznego. Beneficjent

otrzymał termin na odniesienie się do zaleceń pokontrolnych do dnia 15.04.2024 r. W dniu 10.04.2024 r. wpłynęła do NFOSiGW I Część wyjaśnień Beneficjenta do przekazanych zaleceń pokontrolnych, a 15.04.2024 r. Część II wraz z wnioskiem o wprowadzenie zmian do umowy. Wystąpienie Beneficjenta poddano analizie, w tym w zakresie wartości wskaźników efektu rzeczowego i ekologicznego. W dniu 24.05.2024 r. została podjęta decyzja ws. akceptacji wnioskowanych zmian, w oparciu o którą zawarto Aneks nr 3. Wobec powyższego należy wskazać, że zawarcie aneksu było podyktowane zaleceniami pokontrolnymi sformułowanymi w trakcie kontroli przedmiotowego projektu, która przeprowadzona została już po jego zakończeniu”.

- c) Umowy nr 3208/2022/Wn02/OA-tr-ku/D z 3 października 2022 r. zawartej z Parafią św. Wincentego a Paulo z siedzibą w Bydgoszczy na dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia pn. *Poprawa efektywności energetycznej obiektów Zespołu kościoła p.w. św. Wincentego a Paulo i klasztoru z wykorzystaniem OZE*. W ww. umowie określono termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego na 30 czerwca 2023 r., a osiągnięcia efektu ekologicznego na 30 czerwca 2024 r. Z kolei 9 lutego 2024 r. zawarto aneks nr 1/100 do umowy, którym zmieniono m.in.: termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia, osiągnięcia efektu rzeczowego z 30 czerwca 2023 r. na 30 czerwca 2024 r. oraz termin osiągnięcia efektu ekologicznego z 30 czerwca 2024 r. na 30 czerwca 2025 r. Następnie 2 października 2024 r., tj. ponad trzy miesiące po upływie określonego w umowie i zmienionego aneksem terminu zakończenia realizacji przedsięwzięcia, zawarto kolejny aneks nr 2/1018, w którym m.in. termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia zmieniono na 30 września 2024 r. a termin osiągnięcia efektu ekologicznego na 30 września 2025 r.

Dyrektor Departamentu Efektywności Energetycznej w NFOSiGW wyjaśniła, że: „Pismo Beneficjenta z wnioskiem o wprowadzenie zmian w umowie w zakresie wydłużenia terminu realizacji projektu wpłynęło do NFOSiGW w dniu 25.06.2024 r., tj. przed umownym terminem zakończenia realizacji przedsięwzięcia. Przesłana przez Beneficjenta dokumentacja została zweryfikowana i wymagała poprawy, wobec czego wniosek podlegał uzupełnieniu. Po przekazaniu przez Beneficjenta skorygowanych dokumentów (23.07.2024 r.) przygotowano projekt decyzji ws. zmian do umowy, która podlegała weryfikacji poszczególnych komórek NFOSiGW. Ostatecznie decyzja została podjęta w dniu 06.09.2024 r., a w konsekwencji przygotowano projekt aneksu do umowy, który został przekazany do Beneficjenta w dniu 19.09.2024 r. Aneks nr 2 został podpisany przez ostatnią ze stron w dniu 02.10.2024 r. Wobec powyższego należy wskazać, że zawarcie aneksu po terminie zakończenia inwestycji wynikało ze złożenia wniosku w tej sprawie na kilka dni przed terminem zakończenia inwestycji, konieczności dokonania korekty przesłanych dokumentów oraz konieczności dokonania uzgodnień z wymaganymi komórkami, zgodnie z obowiązującymi procedurami.”.

- d) Umowy nr 109/2023/Wn16/OZ-po-go/D z 23 sierpnia 2023 r. zawartej z Fundacją Hospicyjna Przyszań z siedzibą w Świnoujściu na dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia pn. *Doposażenie magazynu w Policach w celu usprawnienie procesów logistycznych związanych z wydawaniem żywności*. W ww. umowie określono termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego na 30 kwietnia 2023 r. Z kolei 11 lipca 2023 r. zawarto aneks nr 1/860 do umowy, którym zmieniono m.in.: termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego na 31 lipca 2023 r. Następnie aneksem nr 2 zawartym 28 września 2023 r., tj. prawie dwa miesiące po określonym w umowie i aneksie terminie zakończenia przedsięwzięcia, dokonano ponownie zmiany

terminu zakończenia realizacji przedsięwzięcia na 30 września 2023 r. Kolejnym aneksem z 14 grudnia 2023 r. (aneks nr 3/1659) zmieniono termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego na 15 grudnia 2023 r. Następnie aneksem nr 4/846 z 2 sierpnia 2024 r. zmieniono m.in.: termin przedłożenia dokumentów potwierdzających osiągnięcie efektu rzeczowego na 30 sierpnia 2024 r. Dyrektor Departamentu Gospodarowania Odpadami w NFOŚiGW wyjaśniła m.in., że: „NFOŚiGW podejmuje starania by niezbędne zmiany zawartych umów o dofinansowanie były wprowadzane przed zakończeniem realizacji przedsięwzięć, których dotyczą. Niemniej jednak dokonywanie zmian w umowach po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia jest dopuszczalne i stosowane jeżeli wymaga tego realizacja celu umowy i nie rodzi ryzyk dla NFOŚiGW.[...] Rozpatrzenie przez NFOŚiGW, złożonych przez Beneficjenta, [...], wniosków o zmiany w umowie [...]. wymagało pogłębionej analizy w związku z przedmiotowym powiązaniem z przedsięwzięciem realizowanym w ramach umowy 626/2021/Wn16/OZ-pogo/D z dnia 01.07.2021 r., zawartej z tym samym podmiotem. Przedmiotem umowy 109/2023/Wn16/OZ-pogo/D był zakup wyposażenia i sprzętu do magazynu budowanego w ramach umowy 626/2021/Wn16/OZ-pogo/D. Każdorazowo wniosek o zmiany jest weryfikowany, a decyzja w sprawie wprowadzenia zmian w umowie jest podejmowana przez osoby upoważnione po jej wewnętrznym uzgodnieniu. Dopiero po podjęciu decyzji sporządzany jest aneks do umowy. [...] terminowe zakończenie realizacji zadania w ramach umowy będącej przedmiotem kontroli uwarunkowane było oddaniem do użytkowania budowanego magazynu. Beneficjent nie miał wpływu na uzyskanie tych decyzji i zmuszony był na występowanie do NFOŚiGW z wnioskami o stosowne zmiany, licząc, że w zakładanym czasie pozyska wymagane pozwolenia. Biorąc pod uwagę postęp realizacji przedsięwzięć, na podstawie składanych dokumentów rozliczeniowych [...] oraz mając na uwadze zaistniałe okoliczności, na które Beneficjent nie miał wpływu podjęto decyzję o zmianie warunków umowy zgodnie z wnioskiem Beneficjenta. Należy podkreślić, iż wypowiedzenie czy rozwiązywanie umów przez NFOŚiGW i naliczenie kary umownej jest czynnością ostateczną przy stwierdzeniu rażącego nadużyć w trakcie realizacji przedsięwzięć, czego w przypadku niniejszej umowy nie stwierdzono. Działania Narodowego Funduszu stwarzające możliwość zakończenia przedsięwzięcia, są również w jego interesie. Zawarcie aneksów było uzasadnione ze względu na konieczność aktualizacji harmonogramu wypłat celem umożliwienia wypłaty środków. [...] w wyniku której sformułowane zostały zalecenia pokontrolne. NFOŚiGW dokłada wszelkich starań aby procedowanie zmian w umowach następowało w najkrótszym możliwym terminie, jednak na czas rozpatrywania próśb Beneficjentów, które niejednokrotnie wpływają tuż przed planowanym terminem zakończenia przedsięwzięcia, jest uzależniony od jakości składanych wniosków. Dokumenty przedkładane przez Beneficjenta zawierały liczne błędy przez co wymagały korekt, uzupełnień i dodatkowych wyjaśnień. Ponadto, należy zwrócić uwagę na konieczność wykonywania innych obowiązków służbowych, do których zgodnie z zakresami obowiązków zobligowani są pracownicy - obsługa innych koordynowanych umów, ocena wniosków o dofinansowanie, weryfikacja wniosków o wypłatę środków, przygotowywanie dokumentów i wyjaśnień na potrzeby różnych kontroli. Nie bez znaczenia była również konieczność obsługi wniosków i umów w ramach III naboru wniosków w programie priorytetowym „Usuwanie folii rolniczych i innych odpadów pochodzących z działalności rolniczej”.

- e) Umowy nr 855/2021/Wn04/OA-tr-ku/D z 30 września 2021 r. zawartej z Zielonogórsko-Gorzowskim Wyższym Seminarium Duchownym z siedzibą w Gościkowie na dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia pn. *Kompleksowa*

termomodernizacja 4 budynków pocysterskiego zespołu klasztorowego w Paradyżu. W ww. umowie określono termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego na 31 grudnia 2023 r., a osiągnięcia efektu ekologicznego na 31 grudnia 2024 r. Aneks nr 2/329 z 17 kwietnia 2024 r., tj. zawartym ponad trzy i pół miesiąca po wyznaczonym w umowie terminie zakończenia realizacji przedsięwzięcia, wydłużono ten termin do 30 czerwca 2025 r., a termin osiągnięcia efektu ekologicznego – do 30 czerwca 2026 r.

Dyrektor Departamentu Efektywności Energetycznej w NFOŚiGW wyjaśniła, że: „Wniosek o wprowadzenie zmian do umowy poprzez wydłużenie terminu zakończenia inwestycji oraz zmianę zakresu rzeczowego wpłynął do NFOŚiGW w dniu 27.12.2022 r., a więc w terminie umownym. Wnioskowana zmiana miała wpływ na wskaźniki rzeczowe i ekologiczne w umowie o dofinansowanie. W związku z brakiem przedłożenia dokumentów potwierdzających nowe efekty rzeczowe i ekologiczne, Beneficjent został poproszony o przedłożenie stosownej dokumentacji, która po przekazaniu przez Beneficjenta pismem z dnia 30.05.2023 r. podlegała weryfikacji i kolejnym korektom. Ostatnie pismo w sprawie wpłynęło do NFOŚiGW w dniu 16.02.2024 r. - Beneficjent dokonał w nim korekty wnioskowanej daty zakończenia inwestycji i załączników do umowy, które zostały poddane weryfikacji NFOŚiGW. W oparciu o przekazane dokumenty przygotowano projekt decyzji ws. wnioskowanych zmian, która została podjęta w dniu 03.04.2024 r. W konsekwencji przygotowano projekt aneksu do umowy, który po uzgodnieniu z wymaganymi komórkami NFOŚiGW został przekazany do podpisu Beneficjenta. Wobec powyższego należy wskazać, że zawarcie aneksu po terminie zakończenia inwestycji wynikało z przedłużających się uzgodnień wnioskowanych zmian.”;

- f) Umowy nr 455/2021/Wn13/OA-tr-ku/D z 23 września 2021 r. zawartej z Parafią Rzymskokatolicką p.w. Św. Maksymiliana Kolbe w Kałkowie-Godowie na dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia pn. *Termomodernizacja budynków Sanktuarium Matki Bolesnej Królowej Polski w Kałkowie-Godowie.* W ww. umowie określono termin: zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego na 30 czerwca 2023 r. i osiągnięcia efektu ekologicznego – na 30 czerwca 2024 r. Z kolei 7 marca 2023 r. zawarto aneks nr 2/290 do umowy, którym zmieniono oznaczenie efektu rzeczowego i termin jego osiągnięcia na 30 czerwca 2023 r., oznaczenie efektu ekologicznego i termin jego osiągnięcia na 30 czerwca 2024 r. Następnie 13 września 2023 r. zawarto aneks nr 3/1047 w którym po raz kolejny zmieniono m.in.: oznaczenie efektu rzeczowego i termin jego osiągnięcia na 30 września 2023 r., oznaczenie efektu ekologicznego i termin jego osiągnięcia na 30 września 2024 r. Aneks nr 3/1047 został zawarty prawie dwa i pół miesiąca po wskazanym w aneksowanej umowie terminie realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego.

Dyrektor Departamentu Efektywności Energetycznej wyjaśniła, że: „Beneficjent wystąpił do NFOŚiGW z wnioskiem o wprowadzenie zmian do umowy w zakresie wydłużenia terminu realizacji projektu pismem z dnia 16.06.2023 r., które wpłynęło do NFOŚiGW w dniu 22.06.2023 r., czyli w terminie umownym. Koordynator sporządził projekt decyzji dla powyższej zmiany w dniu 26.06.2023 r. i skierował projekt decyzji do weryfikacji wymaganych komórek NFOŚiGW i przełożonych. Decyzja ws. wnioskowanych zmian została podjęta w dniu 10.08.2023 r. W oparciu o decyzję przygotowano projekt aneksu, który po uzgodnieniach został podpisany przez obie strony. Zawarcie aneksu po terminie zakończenia inwestycji wynikało ze złożenia wniosku w tej sprawie na kilka dni przed terminem umownym oraz wymaganego uzgodnienia wnioskowanych zmian z poszczególnymi komórkami

NFOŚiGW, a także konieczności sporządzenia decyzji i w konsekwencji aneksu do umowy.”;

- g) Umowy nr 644/2021/Wn50/OA-tr-ku/D z 1 września 2021 r. oraz umowy nr 645/2021/Wn50/OA-tr-ku/P z 1 września 2021 r. zawartej z Towarzystwem Jezusowym, Prowincja Polski Południowej z siedzibą w Krakowie na dofinansowanie w odpowiednio formie dotacji i pożyczki realizacji przedsięwzięcia pn. *Termomodernizacja budynków Towarzystwa Jezusowego, Prowincji Polski Południowej*. W ww. umowach określono termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego na 30 czerwca 2023 r., osiągnięcia efektu ekologicznego na 31 grudnia 2024 r. Z kolei 13 grudnia 2022 r. zawarto aneksy do ww. umów odpowiednio nr 1/1315 i 1/1316, którymi zmieniono m.in.: termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego na 30 września 2023 r. Następnie aneksami nr 3/358 oraz 3/359 z 24 kwietnia 2024 r. zmieniono termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia i efektu rzeczowego z 30 czerwca 2023 r. na 30 czerwca 2024 r. Ww. aneksy zostały zawarte prawie siedem miesięcy po upływie wyznaczonego w aneksowanej umowie terminu zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego.

Dyrektor Departamentu Efektywności Energetycznej w NFOŚiGW wyjaśniła, że: „Beneficjent pismami z dnia 28.09.2023 r. wystąpił do NFOŚiGW z wnioskami o zmianę warunków umów dotacji nr 644/2021/Wn50/OA-tr-ku/D z 01.09.2021 r. i pożyczki nr 645/2021/Wn50/OA-tr-ku/P z 01.09.2021 r. Przedmiotowe pisma zostały przesłane do NFOŚiGW za pośrednictwem operatora pocztowego (data stempla pocztowego 29.09.2023 r.), które wpłynęły do kancelarii Funduszu w dniu 02.10.2023 r. Uznając datę nadania pism przez Beneficjenta, rozpoczęta została procedura mająca na celu wprowadzenie zmian do ww. Umów. W związku z tym, że w trakcie weryfikacji przesłanych przez Beneficjenta dokumentów zachodziła konieczność ich korekty, NFOŚiGW przekazał 09.10.2023 r. uwagi do złożonych wniosków. Następnie w grudniu 2023 r. prowadzona była korespondencja mailowa z Beneficjentem, celem uzyskania wymaganych wyjaśnień i skorygowanych dokumentów. Z uwagi na błędy w przekazanym uzupełnieniu dokumentacji, w styczniu 2024 r. kontynuowana była korespondencja w sprawie zmian do przedmiotowych umów. Beneficjent pocztą elektroniczną poinformował NFOŚiGW, że opóźnienia wynikają z problemów zdrowotnych koordynatorki projektu (COVID), która zdaniem Beneficjenta jest jedyną osobą, która może wyjaśnić powstałe wątpliwości i błędy. Kolejny email przypominający ze strony NFOŚiGW wysłany został 28.02.2024 r. Beneficjent pismami z dnia 26.02.2024 r., które wpłynęły do kancelarii Funduszu w dniu 06.03.2024 r., przesłał pisma o zmianę Umów, które umożliwiły procedowanie wnioskowanych zmian. W dniu 03.04.2024 r. podjęto decyzję ws. akceptacji wnioskowanych zmian, a następnie przystąpiono do tworzenia projektu aneksu, który po weryfikacji poszczególnych komórek NFOŚiGW został zawarty 24.04.2024 r. Wobec powyższego należy wskazać, że zawarcie aneksu do umowy po terminie zakończenia inwestycji wynikało z terminu złożenia wniosku w tej sprawie, korekty dokumentów i wymaganych uzgodnień z poszczególnymi komórkami NFOŚiGW.”;

- h) Umowy nr 2781/2021/Wn15/OA-tr-ku/D z 21 grudnia 2021 r. zawartej z Archidiecezją Poznańską na dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia pn. *Termomodernizacja 6 budynków należących do Archidiecezji Poznańskiej*. W ww. umowie określono termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia na 31 maja 2023 r., osiągnięcia efektu rzeczowego na 31 marca 2023 r., osiągnięcia efektu ekologicznego na 31 maja 2024 r. Z kolei 17 sierpnia 2022 r. zawarto aneks nr 1/707 do ww. umowy, którym zmieniono m.in.: termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia i termin realizacji efektu rzeczowego na 31 grudnia 2023 r. oraz

termin osiągnięcia efektu ekologicznego na 31 grudnia 2024 r. Aneks nr 3/922 zawartym 3 września 2024 r., tj. ponad trzy miesiące po upływie terminu zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego, dokonano kolejnej zmiany terminu zakończenia realizacji przedsięwzięcia i osiągnięcia efektu rzeczowego na 31 grudnia 2025 r., a termin osiągnięcia efektu ekologicznego na 31.12.2026 r.

Dyrektor Departamentu Efektywności Energetycznej wyjaśniła, że: „Beneficjent w terminie umownym wystąpił o wprowadzenie zmian do umowy w zakresie wydłużenia terminu realizacji inwestycji, tj. pismem z dnia 20.11.2023 r. W związku z koniecznością dokonania korekty harmonogramu wypłat Beneficjent przekazał uzupełnienie wniosku w tym zakresie w marcu 2024 r., a w czerwcu 2024 r. uzupełnił HRF. Dokumenty zostały poddane weryfikacji, następnie przygotowano projekt decyzji w zakresie wnioskowanych zmian do umowy, która podlegała weryfikacji poszczególnych komórek NFOŚiGW. Po zatwierdzeniu decyzji przystąpiono do sporządzenia projektu aneksu, który po uzgodnieniach wewnątrz NFOŚiGW został skierowany do podpisu przez Beneficjenta. Przedłużająca się procedura uzgodnień wymaganych dokumentów spowodowała, że aneks został zawarty po terminie zakończenia inwestycji, wynikającym z dotychczasowego brzmienia umowy.”.

W ocenie NIK zawieranie ww. aneksów po terminie zakończenia realizacji przedsięwzięcia było działaniem nierzetelnym.

(akta kontroli str. 43-868, 1601-1616, 1622-1628)

2. Aneksy do umów dotacji³⁴ i pożyczki³⁵ zawartych z Parafią św. Wincentego a'Paulo z siedzibą w Bydgoszczy na dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia pn. „Poprawa efektywności energetycznej obiektów Zespołu kościoła p.w. św. Wincentego a'Paulo i klasztoru z wykorzystaniem OZE” zawierały różne terminy zakończenia przedsięwzięcia, tj. w aneksie nr 2/438 do umowy pożyczki określono termin zakończenia na 30 czerwca 2024 r., a w aneksie nr 2/1018 do umowy dotacji – na 30 września 2024 r.

Dyrektor Departamentu Efektywności Energetycznej w NFOŚiGW wyjaśniła, że: „Obie umowy zostały zawarte z terminem zakończenia inwestycji na dzień 30.06.2023 r. Następnie Beneficjent wystąpił o wprowadzenie zmian do umowy pożyczki (Aneks 1), tym samym wydłużono termin zakończenia inwestycji do dnia 31.03.2024 r. Kolejnym wystąpieniem Beneficjent zawnioskował o zmianę terminu zakończenia inwestycji w umowie dotacji. Termin ten został zmieniony na dzień 30.06.2024 r. W związku z dostrzeżeniem rozbieżności w terminie zakończenia inwestycji w obu umowach, aneksem nr 2 do umowy pożyczki wyrównano terminy zakończenia inwestycji na dzień 30.06.2024 r. Przed upływem tego terminu Beneficjent wystąpił o kolejne wydłużenie terminu zakończenia inwestycji, które zostało wprowadzone do umowy dotacji w dniu 02.10.2024 r., a z uwagi na błędy w przekazanych załącznikach do umowy pożyczki, nie zostały jeszcze wprowadzone do tej umowy. Obecnie trwa przygotowanie projektu decyzji dla wnioskowanych zmian, celem ujednolicenia zapisów umowy w zakresie terminu zakończenia inwestycji. Zmiana terminu zakończenia inwestycji dla umowy pożyczki wiąże się z koniecznością wprowadzenia szerszych zmian do umowy, gdyż rzutuje na harmonogram spłat, karencję, itp., co wydłuża procedowanie zmian do umowy.”.

W ocenie NIK zawarcie w umowach dotyczących tego samego przedsięwzięcia różnych terminów jego zakończenia było postępowaniem nierzetelnym.

(akta kontroli str.159-304, 1601-1616)

³⁴ Umowa nr 3208/2022/Wn02/OA-tr-ku/D.

³⁵ Umowa nr 3207/2022/Wn02/OA-tr-ku/P.

OCENA CZĄSTKOWA

W objętych badaniem umowach wypłata dofinansowania w formie dotacji lub pożyczki następowała na podstawie zweryfikowanych dowodów księgowych, a ostateczne rozliczenia poprzedzone były weryfikacją osiągnięcia celu przedsięwzięcia i wskaźników określonych w zawartych umowach. Opóźnienia w wypłacie dofinansowania spowodowane były m.in. nieterminowym składaniem wniosków o płatność przez beneficjentów, koniecznością uzupełniania wniosków.

W przypadku jednej szczegółowo badanej pożyczki jej umorzenie nastąpiło po spełnieniu warunków określonych w umowie. Zabezpieczeniem, w objętych szczegółowym badaniem umowach, były m.in. weksle własne in blanco z klauzulą bez protestu, deklaracja wekslowa i oświadczenie o dobrowolnym poddaniu się egzekucji, złożone w akcie notarialnym. W przypadku dziewięciu aneksów w NFOŚiGW nie dochowano należytej staranności i zostały one zawarte po upływie wskazanych w umowach terminów zakończenia realizacji przedsięwzięcia. Jako nierzetelne NIK oceniła również zawarcie w dwóch umowach dotyczących dofinansowania jednego przedsięwzięcia (dotacja i pożyczka) różnych terminów jej zakończenia.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

Wnioski

1. Wzmocnienie mechanizmów kontroli zarządczej w celu zapewnienia:
  - a) przestrzegania terminów określonych w procedurach na realizację poszczególnych etapów oceny składanych przez beneficjentów wniosków;
  - b) wyeliminowania możliwości ustalania w programach priorytetowych kryteriów oceny jakościowej sytuujących grupę podmiotów na uprzywilejowanej pozycji;
  - c) rzetelnego przygotowywania aneksów do zawartych umów;
  - d) wyeliminowania przypadków wprowadzania zmian w umowach po terminach zakończenia realizacji przedsięwzięcia.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Środowiska. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 29 listopada 2024 r.

Kontrolerzy
Kamila Trzcińska
główny specjalista k.p.
/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Środowiska
p.o. Dyrektor
Paweł Trzaskowski
/podpisano elektronicznie/

Justyna Cymerys – Cesarz
główny specjalista k.p.
/podpisano elektronicznie/

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał:
Paweł Trzaskowski
Dyrektor Departamentu Środowiska
/podpisano elektronicznie/